

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
KRIMINĀLTIESISKO ZINĀTŅU KATEDRA

Bakalaura darbs

Pierādījumi kriminālprocesā: pierādījumu jēdziena un īpašību raksturojums

Pilna laika klātienes
3. semestra J-1 grupas studente
Ieva Leve
il 13084

Darba zinātniskā vadītāja
Dr. iur., profesore
Kristīne Strada-Rozenberga

Rīga, 2016. gads

ANOTĀCIJA

Kriminālprocesā pierādījumi, to ieguve un raksturojums vienmēr ir aktuālas tēmas. Mērķis ir uzzināt pierādījumu jēdzienu, to īpašību raksturojumu, uzzināt, kādi ir nosacījumi, lai pierādījumus varētu izmantot pierādīšanas procesā, noskaidrot, kā var izvairīties no pierādīšanas procesā nederīgu pierādījumu iegūšanas.

Autore darbā izvirzīja sev uzdevumus – izzināt pieejamo literatūru latviešu valodā un ārzemju literatūru, rast problēmu risinājumus tiesu prakses piemēros, galvenokārt izmantojot Augstākās tiesas judikatūru, iepazīties ar normatīvo regulējumu Latvijā, kas attiecas uz pierādījumiem. Salīdzināt pierādījumu jēdzienu administratīvajā un civilprocesā, salīdzinot tos ar kriminālprocesu.

Rezultātā autore izteic secinājumus, izvirza savus ieteikumus pierādījumu novērtēšanai, iespējamos risinājumus, lai uzlabotu pierādīšanas procesu.

Atslēgvārdi: pierādījumi, pierādījumu jēdziens, pierādījumu īpašības, attiecināmība, pieļaujamība, ticamība.

ANNOTATION

Evidence, its extraction and characteristics are always topical subjects of criminal proceedings. The aim is to clarify the concept of evidence and characterisation of its properties, find out the conditions for its application in the evidentiary procedure, and ways to avoid obtaining evidence invalid for the evidentiary procedure.

In this work, the author set herself the following tasks: to study the literature available in Latvian and foreign literature, find solutions to problems in examples from case law, mainly through the Supreme Court's case law, to familiarise herself with the regulatory framework in Latvia with regard to evidence, and to compare the concept of evidence in administrative and civil proceedings against that of criminal proceedings.

As a result, the author draws conclusions and puts forward recommendations for the evaluation of evidence, and proposes the possible solutions for improving the evidentiary procedure.

Keywords: evidence, the concept of evidence, characteristics of evidence, eligibility, admissibility, credibility.

SATURA RĀDĪTĀJS

IEVADS	5
1. PIERĀDĪJUMU JĒDZIENS UN NOZĪME	6
2. PIERĀDĪJUMU ĪPAŠĪBU VISPARĪGS RAKSTUROJUMS	22
3. PIERĀDĪJUMU ATTIECINĀMĪBA	26
4. PIERĀDĪJUMU PIEĻAUJAMĪBA	30
4.1. Ierobežoti pieļaujamas ziņas	33
4.2. Absolūti nepieļaujamas ziņas	36
5. PIERĀDĪJUMU TICAMĪBA	41
KOPSAVILKUMS	45
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS	47
1. Literatūra	47
2. Normatīvie akti	49
3. Juridiskās prakses materiāli	49

IEVADS

Pierādījumu jēdziena un īpašību raksturojums kriminālprocesā ir aktuāla tēma arī mūsdienās, jo neviens kriminālprocess nav iedomājas bez pierādīšanas procesa un pierādījumu izvērtēšanas. Lasot Augstākās tiesas spriedumus, parādās šīs tēmas aktualitāte, jo katru gadu ir vairākas lietas, kas tieši saistībā ar pierādīšanas procesu un pierādījumiem nonāk līdz pat Augstākajai tiesai, kur nereti tiek arī atcelti iepriekšējas instances spriedumi..

Darbā tiks apskatīts pierādījumu jēdziens, nozīme un raksturotas pierādījumu īpašības. Galvenokārt, tiks apskatīts mūsdienu Kriminālprocesa likuma regulējums, ar to saistītā tiesu prakse un publikācijas. Nedaudz tiks ieskicēts un analizēts vēsturiskais regulējums, kas bija ietverts Kriminālprocesa kodeksā. Lai pierādījumu jēdzienu atklātu pilnīgāk, tiks salīdzināts pierādījumu institūta regulējums Kriminālprocesa likumā ar regulējumu Civilprocesa likumā un Administratīvā procesa likumā.

Lielākoties darbā izmantota analītiskā metode, pētot Latvijas Republikā pastāvošo normatīvo regulējumu, judikatūru un tiesību literatūru, kā arī polemizējot ar citiem autoriem. Kā otra nozīmīgāka pielietotā metode ir salīdzinošā metode, tā tika izmantota salīdzinot Kriminālprocesa likumā ietverto pierādījumu regulējumu ar Administratīvā procesa likumā un Civilprocesa likumā ietverto regulējumu, atklājot pierādījumu jēdziena būtību. Vēsturiskā metode izmantota salīdzinot bijušo regulējumu, kāds bija ietverts Kriminālprocesa kodeksā, pētot pierādījumu jēdziena un pierādījumu īpašību vēsturisko attīstību. Deduktīvā metode tiks izmantota, lai no plaša teorētisko atziņu un vispārinājumu klāsta varētu spriest par individuālajiem aspektiem, savukārt ar induktīvās metodes palīdzību no atsevišķiem gadījumiem praksē tiek atvasināti vispārināti secinājumi. Lai izpētītu bakalaura darbā analizēto pamatjēdzienu saturu un apjomu, tiks izmantota arī loģikas metode.

Galvenokārt darbā izmantota tiesību zinātņu literatūras analīze, analizējot pieejamo literatūru gan latviešu, gan angļu, nedaudz arī vācu valodās. Vieni no visvairāk izmantotajiem literatūras avotiem ir K.Stradas-Rozenbergas „Pierādīšanas teorija Kriminālprocesā”, Ā.Meikališas un K.Stradas-Rozenbergas „Kriminālprocesuālo terminu skaidrojošā vārdnīca”. Darba ietvaros arī tiek analizētas publikācijas tiesību zinātņu izdevumā „Jurista Vārds.” Tiks analizēta arī tiesu judikatūra, galvenokārt izmantojot Augstākās tiesas judikatūru.

1. PIERĀDĪJUMU JĒDZIENS UN NOZĪME

Kriminālprocesa likuma (turpmāk KPL) mērķis ir noteikt kriminālprocesa kārtību, kas nodrošina efektīvu Krimināllikuma normu piemērošanu, krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu bez neattaisnotas iejaukšanās personas dzīvē.¹ Lai tiktu panākts krimināltiesisko attiecību taisnīgs noregulējums, jārespektē, cik lielā mērā un kā kriminālprocesā iespējams tuvoties taisnībai. Taisnības jēdziena izpratne kriminālprocesā nav viennozīmīga, tā atkarīga arī no procesā iesaistīto personu un valsts dažādajām interesēm.² Autoresprāt, KPL pirmais pants ir stūrakmens visām darbībām, kas jāveic kriminālprocesa ietvaros, kā arī personas tiesību īstenošanas un ievērošanas garants. Lai arī šis pants ir vispārīgs, tā detalizētāku skaidrojumu var rast katrā nākamajā KPL pantā, kas nosaka tiesību ievērošanu un pienākumu īstenošanu procesa dalībniekiem un valsts amatpersonām. Šo pantu tieši var attiecināt, piemēram, uz pierādīšanas procesu.

Kriminālprocess pēc savas būtības ir cilvēktiesības ierobežojošs instruments attiecībā pret atsevišķiem sabiedrības locekļiem, taču tas saistīts ar nepieciešamību nodrošināt sabiedrisko drošību un kārtību kopumā. KPL mērķa sasniegšana iespējama tikai tad, ja tiek ievērotas Latvijas Republikas Satversmes un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas prasības.³ Cilvēktiesību ierobežošana atbilst arī KPL 1. pantā noformulētajam mērķim.

Desmit gadu pieredze, teorija un prakse pierādījušas, ka KPL mērķis ir precīzi formulēts. Vienīgi kriminālprocesa mērķis būtu papildināms ar to, ka tas sasniedzams, skaidrojot patiesību.⁴ Autore pilnībā piekrīt mūsdienu regulējumam, kas nepārprotami dod norādījumus arī pierādīšanas procesa veiksmīgai norisei, ka tas nedrīkst notikt ar nepamatotu iejaukšanos personas dzīvē. Autores prāt, KPL pirmo pantu vēl varētu papildināt ar norādi, ka kriminālprocesa mērķis ir arī ātra un pilnīga noziegumu atklāšana un tas sasniedzams, skaidrojot patiesību.

Pierādījumu tiesības ir kriminālprocesuālo normu kopums, kas nosaka pierādīšanas mērķus un priekšmetu, sniedz pierādījumu jēdzienu un klasifikāciju, kā arī akcentē pierādīšanas īpatnības dažādās kriminālprocesa stadijās un krimināllietu izmeklēšanā atkarībā

---

¹ Kriminālprocesa likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=107820> [aplūkots: 2016. gada 25. janvārī].

² Maizītis J. Vienkāršošana un kriminālprocesa mērķis. // Inovāciju juridiskais nodrošinājums. Latvijas Universitātes 70. Konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2012, 376.lpp.

³ Kūtra G. zin. red. Rokasgrāmata prokuroriem kriminālprocesā. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2010. 29.lpp.

⁴ Maizītis J. Būtiski sasniegtais kriminālprocesā. // Meikališas Ā. zin. red. Kriminālprocesa likumam – 10. Pagātnes mācības un nākotnes izaicinājumi. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2015, 106.lpp

no noziedzīgā nodarījuma veida.⁵ Piemēram, kopējais izmeklēšanas uzdevums ir patiesības noskaidrošana lietā, lai gala rezultātā vainīgo likumpārkāpēju sauktu, bet nevienu personu nepamatoti nesauktu pie kriminālatbildības.⁶ Autoresprāt, tieši pierādījumu ieguves veids, to iegūšanas nepieciešamība ir atkarīga lielā mērā no noziedzīga nodarījuma veida un stadijas, kāda atrodas kriminālprocess. Piemēram, ja būs notikusi slepkavība, būs nepieciešama ekspertīzes veikšana, savukārt, ja būs notikusi atklāta zādzība, tad tiks pratināti šī noziedzīgā nodarījuma acu liecinieki. Nepieciešams izvērtēt, kā būtu lietderīgāk iegūt pierādījumus, lai efektīvi veiktu kriminālprocesā ietilpstošos uzdevumus un ātrāk nonāktu pie taisnīga regulējuma.

Pierādīšanas teorijai kriminālprocesā ir vairāk nekā 170 gadu, un visu laiku zinātnieki bez panākumiem lauzuši šķēpus par to, kas ir pierādījumi un pierādīšana izmeklēšanā, un nevarēja atrast īsto skaidrojumu. Sākot ar angļu filozofa un jurista Dž. Bentema grāmatu par tiesu pierādījumiem (1823.g.) un vairāk nekā 120 gadus zinātnieki par pierādījumiem uzskatīja faktus, kaut viņu darbos nebija doti skaidrojumi, kāpēc tieši fakti ir pierādījumi. 20.gadsimta vidū izveidojās pretējais viedoklis: pierādījumi ir tikai ziņas par faktiem. Šāds viedoklis atradis savu atspoguļojumu pat PSRS likumdošanā.⁷ Arī mūsdienās pastāv diskusija par to, ko atzīt par pierādījumiem - faktus vai ziņas par faktiem. Likumdevējs, skaidrojot pierādījumu jēdzienu KPL, ir ietvēris definējumu, ka pierādījumi ir ziņas par faktiem, šo uzskatu atbalsta arī autore.

Vācijā, kā jau citur kontinentālā Eiropā, kriminālprocess tradicionāli ir process, kur valsts amatpersonas izlemj par labu personas vainai vai nevainīgumam, pamatojoties uz lietā esošiem rakstiskiem apgalvojumiem, kas iegūti pratināšanā. Deviņpadsmitā gadsimta laikā šī sistēma tika smagi kritizēta un 1877. gadā, pieņemot jauno kriminālprocesa kodeksu, tika iekļauti divi jauni principi: atklātums un mutiskums.⁸ Arī KPL 42. nodaļā ir ietverts mutiskuma un atklātuma principi. Mutiskuma principu, autores prāt, var tieši attiecināt arī uz pierādīšanas procesu, konkrētāk – uz pierādījumu nolasīšanu vai atskaņošanu tiesas sēdē, kā arī pratināšanu un citām izmeklēšanas darbībām.

KPL 123. pants nosaka, ka pierādīšana ir kriminālprocesā iesaistītās personas darbība, kas izpaužas kā pierādīšanas priekšmetā ietilpstošo faktu esamības vai neesamības pamatošana, izmantojot pierādījumus. Ir pozitīvi vērtējams fakts, ka KPL ir iekļauts

⁵ Meikališa Ā., Strada K. Kriminālprocesuālo terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: IU „RaKa”, 2000, 194.lpp

⁶ Meikališa Ā. Termini kriminālprocesā. Rīga: LPA izdevums, 1997, 44.lpp.

⁷ Dombrovskis R. Pierādījumu izpratne dialektiskās loģikas skatījumā. Jurista vārds. 2004. gada 19. oktobris. Nr. 40. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/95134-bpieradijumu-izpratne-dialektiskas-logikas-skatijumab/aplūkots> 2016. gada 2. februārī].

⁸ Spencer J. Hearsay evidence in Criminal proceedings. Oxford and Portland, Oregon: Hart publishing, 2008, p. 22.

”pierādīšanas” jēdziena skaidrojums, jo šī definīcija ir svarīga citu jēdzienu skaidrošanai, kas ietilpst pierādīšanas procesā, piemēram, tas daļēji palīdz KPL 127. panta pirmajā daļā izskaidrot jēdzienu „pierādījumi”.

Pagātnes faktus nav iespējams tvert tieši, tos var izzināt pēc atstātajām pēdām vai ziņām, kas saglabājušās tagadnē. Noziegumu kā pagātnes notikumu var pierādīt tikai ar tagadnē atrodamu ziņu un faktu palīdzību. Tāpēc ikvienā krimināllietā pierādīšana ir procesuālo darbību galvenā sastāvdaļa; no tās pareizuma un pamatotības atkarīga objektīvās patiesības noskaidrošana lietā.⁹ Svarīgi, lai iegūtās ziņas par faktiem tiktu nostiprinātas KPL noteiktajā kārtībā, ievērojot visus procesuālos noteikumus, tas nepieciešams, lai vēlāk iegūtā informācija būtu izmantojama pierādīšanas procesā.

Pierādīšanai, t.i., pierādījumu izlietošanai tiesvedībā, jāsakā ar procesuālo kārtību, jo tajā ir ietverti noteikumi, kas optimāli garantē nozieguma atklāšanu un vainīgo noskaidrošanu, ievērojot pie tam pilsoņu tiesības un likumiskās intereses.¹⁰ Pierādīšanas pamatā ir pierādījumu izmantošana. Svarīgi arī izvērtēt, vai iegūtie pierādījumi atbilst pierādījumu pazīmēm, kas ietveras KPL 127. panta otrajā daļā, lai tos vispār varētu izmantot pierādīšanas procesā.

Pierādīšanas mērķis ir objektīvās patiesības izzināšana.¹¹ Liela loma ir tam, ka pierādīšanas process ir objektīvās patiesības noskaidrošana, līdz ar to loģiski var secināt, ka, piemēram, nepatiesas liecības nevar būt par pierādījumiem kriminālprocesā, jo tās nekādā veidā nepalīdzēs objektīvās patiesības noskaidrošanai. Galvenokārt ar pierādīšanu nodarbojas tieši valsts amatpersonas.

Pierādīšanas subjekti katrai procesa stadijai ir atšķirīgi. Piemēram, no likumā paredzētajiem prokurora pienākumiem izriet, ka apsūdzības pierādīšana un visu pierādījumu nodrošināšana iztiesāšanas laikā ir tiešs prokurora pienākums. Tas ierobežo tiesas iniciatīvu.¹²

Par pierādīšanas subjektiem uzskatāmas visas kriminālprocesā iesaistītās personas, kurām ar šo likumu uzlikts pienākums vai piešķirtas tiesības veikt pierādīšanu. Pierādīšanas pienākums pirmstiesas kriminālprocesā ir procesa virzītājam, bet tiesā — apsūdzības uzturētājam. Pierādīšanas procesā galvenais objekts, ar ko darbojas pierādīšanas subjekti, ir tieši paši pierādījumi.

KPL 127. panta pirmā daļa paredz, ka pierādījumi kriminālprocesā ir jebkuras likumā paredzētajā kārtībā iegūtas un noteiktā procesuālajā formā nostiprinātas ziņas par faktiem,

---

⁹ Liede A. Latvijas PSR Kriminālprocess (Vispārīgā daļa) un tiesu pierādījumi. Rīga: Zvaigzne ABC, 1975, 212.lpp

¹⁰ Turpat, 212.lpp

¹¹ Strada-Rozenberga K. Pierādīšanas teorija Kriminālprocesā. Vispārīgā daļa. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2002, 140.-141.lpp

¹² Kūtra G. zin. red. Rokasgrāmata tiesnešiem kriminālprocesā. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2010. 78.lpp.

kurus kriminālprocesā iesaistītās personas savas kompetences ietvaros izmanto pierādīšanas priekšmetā ietilpstošo apstākļu esamības vai neesamības pamatošanai. Latviešu valodas sinonīmu vārdnīca skaidro, ka pierādījums ir pamatojums, arguments¹³. Pierādījumu jēdziena izpratne kriminālprocesa zinātnē nav vienveidīga. Ņemot vērā, ka šis jēdziens ir viens no centrālajiem pierādījumu teorijas jēdzieniem, tā izpratne ir cieši saistīta un nav izolēti skatāma no paša pierādīšanas procesa izpratnes un traktējuma, jeb, citiem vārdiem sakot, pierādījuma izpratne ir nosacīta ar pierādīšanas procesa izpratni. Ar pierādījumu saprotam visus faktus, ar kā palīdzību mēs varam noskaidrot patiesību krimināllietā, savukārt, ja pierādīšanu traktējam kā izvirzītā apgalvojuma pamatošanu, tad ar pierādījumu saprotam faktus, ar kuriem pamatojam paziņoto apgalvojumu nolūkā pārliecināt adresātu par tā patiesumu.¹⁴ Tieši tas, ka pierādīšanas procesu veic, izmantojot pierādījumus, norāda uz šo divu institūtu ciešo saikni.

Pierādījumi ir jebkuras faktiskas ziņas, kurām ir nozīme kādas juridiskas lietas pareizā izlemšanā.¹⁵ Ņemot vērā KPL 127. pantā ietverto pierādījumu legāļdefinīciju, jāpiebilst, ka ne visi procesa dalībnieki atbildīgi par sniegto ziņu patiesumu. Savukārt uz valsts amatpersonām gulstas atbildība, lai pierādījumi tiktu iegūti un nostiprināti likumā noteiktajā procesuālajā kārtībā. Pamatojoties uz KPL 127. pantu var secināt, ka ziņas par faktiem, kas nav iegūtās likumā noteiktā kārtībā, nav izmantojamas kā pierādījumu, taču šis princips nav absolūts, jo likumdevējs ir atļāvis izmantot arī ierobežoti pieļaujamas ziņas par faktiem, kuru iegūšanas procesā var konstatēt nebūtiskus likuma pārkāpumus.

Kriminālprocesa kodeksa (turpmāk KPK) pierādījumu definīcija bija ietverta KPK 49. pantā: pierādījumi krimināllietā ir jebkuri fakti, uz kuru pamata izziņas iestāde, prokurors, tiesnesis un tiesa likumā noteiktā kārtībā nosaka Krimināllikumā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmju esamību vai neesamību, šo nodarījumu izdarījušās personas vainu un citus apstākļus, kam ir nozīme lietas pareizā izlemšanā. Šos faktus konstatē ar liecinieku liecībām, cietušā liecībām, aizdomās turētā liecībām, apsūdzētā liecībām, eksperta atzinumu, lietiskiem pierādījumiem, izmeklēšanas un tiesu protokoliem, kā arī ziņām par faktiem, kas iegūtas un likumā noteiktā kārtībā fiksētas ar tehniskiem līdzekļiem un citiem dokumentiem.¹⁶ Autore atļausies kritizēt bijušo regulējumu norādot, ka nebūtu īsti korekti atzīt par pierādījumiem jebkurus faktus, šajā vietā korektāk būtu bijis norādīt, nevis "jebkuri fakti", bet gan – ziņas par faktiem..

¹³ Grīnberga E., Kalnciems O., Lukstiņš G., Ozols J., Pārupes A., Rauhvagers E. Latviešu valodas sinonīmu vārdnīca. 3. Papildinātais un pārstrādātais izdevums. Rīga: Avots, 2002. 335.lpp

¹⁴ Meikališa Ā., Strada K. Kriminālprocesuālo terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: IU „RaKa”, 2000, 187.lpp

¹⁵ Dubures V. zin.red. Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: NORDIK, 1998, 203.lpp.

¹⁶ Kriminālprocesa kodekss: LR likums. Pieejams: <http://m.likumi.lv/doc.php?id=90971> [aplūkots: 2016. gada 10. maijā]

Salīdzinot KPK 49. pantu ar KPL 127. panta pirmo daļu, var secināt, ka KPK pierādījumi tika definēti kā „jebkuri fakti”, savukārt KPL paredz, ka pierādījumi ir ziņas par faktiem. Autore drīzāk piekrīt mūsdienīgajam regulējumam, jo būtu grūti iedomāties situāciju, kurā konkrēta kriminālprocesa ietvaros vien pietiktu ar faktiem, lai lemtu taisnīgi, svarīgi ir izvērtēt tieši ziņas par faktiem, kurām ir liela loma pierādīšanas procesā. Arī mūsdienās tiesību teorētiķu un praktiķu vidū pastāv diskusija par to, kā īsti definējams vārds „pierādījumi”. Kā izņēmums pastāv arī fakta legālā prezumpcija, nav nepieciešams papildus iegūt ziņas par faktiem un šādu faktu pierādīt.

Zinātnē ir izvērtusies diskusija, pamatā izvirzot trīs uzskatus – pierādījumi ir fakti, pierādījumi ir ziņas par faktiem, un pierādījumi ir gan ziņas, gan fakti. Faktus vai ziņas par faktiem var saturēt priekšmeti, personu darbības, cilvēku fizioloģiskais un psihiskais stāvoklis, dabas parādības. Pierādījumi var būt tikai tās ziņas par faktiem, kas attiecas uz lietu, ir pieļaujamas tajā¹⁷ un ir ticamas. Autore vairāk piekrīt uzskatam, ka pierādījumi ir ziņas par faktiem. Vien atsevišķu faktu pastāvēšana nevar būt par pamatu, lai tos atzītu par pierādījumiem, ir nepieciešams iegūt ziņas par faktiem un noteiktā procesuālā kārtībā tos nostiprināt, lai vēlāk tās kļūtu par pierādījumiem un būtu izmantojamas pierādīšanas procesā. Protams, kā izņēmums pastāv fakta legālā prezumpcija.

Ir zinātnieki, kas uzskata: pierādījumi ir ziņas par faktiem, apgalvo, ka cilvēki savā apziņā operē nevis ar faktiem, bet ar faktu atveidiem apziņā, un šāds apgalvojums ir pareizs. Bet nedrīkst aizmirst, ka kāda fakta konstatācija ir nekas cits kā kādas parādības atspoguļojums domāšanā, t.i., šajā gadījumā kāds fakts maina savu formu un reālās formas vietā parādās ideālā forma vai ziņu forma. Pierādījumu kā ziņu par faktiem piekritēji sava apgalvojuma attaisnojumam atsaucas uz formālās loģikas identitātes likumu, saskaņā ar kuru katrai domai prātojumā jā saglabā viens un tas pats noteiktais saturs. Tātad pierādījumi ir vai nu tikai fakti, vai tikai ziņas par faktiem, jo tās ir dažādas parādības.¹⁸ Likumdevējs ir izvēlējies KPL pierādījumu legāldefinīcijā norādīt, ka pierādījumi ir ziņas par faktiem., kurš arī, autores prāt, ir atbalstāmākais uzskats un definējums.

Aspekts, kas ļauj atbalstīt pierādījuma satura kā „ziņu par faktiem” izpratni, ir šāds – kā literatūrā ir pareizi norādīts, pierādījumi – tie nav paši objektīvās patiesības fakti, bet gan ziņas par faktiem, informācija par tiem, to atainojums, arī tas, ka nevar būt vienādojama

---

¹⁷ Meikališa Ā., Strada K. Kriminālprocesuālo terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: IU „RaKa”, 2000, 188.lpp

¹⁸ Dombrovskis R. Pierādījumu izpratne dialektiskās loģikas skatījumā. Jurista vārds. 2004. gada 19. oktobris. Nr. 40. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/95134-bpieradijumu-izpratne-dialektiskas-logikas-skatijumab/> [aplūkots 2016. gada 2. februārī]

informācija par kādu objektu ar pašu šo objektu.¹⁹ Fakts ir kā priekšnoteikums, lai iegūtu ziņas par faktiem jeb pierādījumus. Ja konkrēts fakts, piemēram, slepkavība nebūs notikusi, tad nebūs nemaz iespējams iegūt pierādošas ziņas par faktiem.

Pierādījumi ir informācija, ar kuru tiek pārbaudīti kādas lietas faktiskie apstākļi, pārbaude notiek arī iztiesāšanas procesā.²⁰ Pierādījumu loma tiesvedībā ir liela. To uzdevums ir ne tik vien noteikt likumisku kārtību pierādīšanas norisei, bet arī izveidot šo kārtību tādu, kas garantētu kriminālprocesa uzdevumu sekmīgu atrisināšanu. Tāpēc pierādījumu tiesību saturs aizvien tiek pilnveidots, ņemot vērā praktisko pieredzi un jaunas teorētiskās atziņas.²¹ Tā kā KPL un pats process tiek laika gaitā pilnveidots, pilnveidojas arī pierādījumu tiesību saturs.

Pierādījumi ir kaut kas, kas pamato vai apgāž kādu faktu vai apgalvojumu. Par pierādījumiem var būt:

- liecība, tas ir, mutiski acu liecinieku apgalvojumi;
- dokumenti, kas uzrādīti izmeklēšanai un tiesas pārbaudei;
- patiesi pierādījumi, tas ir, lietiski pierādījumi un citi materiāli objekti, un atzīšanās par kādiem faktiem.²² Šis pierādīšanas līdzekļu veidu uzskaitījums nav izsmeļošs un neatbilst mūsdienās pastāvošajam pierādījumu veidu uzskaitījumam. Arī pierādījumiem var būt dažāda nozīme atkarībā no tā, kādā stadijā atrodas konkrētais kriminālprocess. Piemēram, pirmstiesas procesā izmeklēšanas laikā pierādījumi dažādos veidos tiek iegūti, turklāt šajā procesa stadijā tiem ir liela loma, lai kādu personu atzītu par aizdomās turētu, savukārt kriminālvajāšanas posmā pierādījumiem jau ir cita nozīme – tie kļūst par pamatu procesa virzītājam pieņemt lēmumu par personas saukšanu pie kriminālatbildības. To paredz KPL 402. pants, kurā ir norādīts, ka personu sauc pie kriminālatbildības, ja izmeklēšanā savāktie pierādījumi norāda uz šīs personas vainu izmeklējamā noziedzīgā nodarījumā un prokurors ir pārliecināts, ka pierādījumi to apstiprina. No KPL 405. panta izriet, ka lēmums par personas saukšanu pie kriminālatbildības ir apsūdzība, nav nepieciešams pieņemt papildu lēmumu par apsūdzību vai tās uzturēšanu.

Nosakot pierādījumu funkciju, zinātnē sastopamies ar divām galvenajām tendencēm – pierādījums tiek definēts vai nu kā izzināšanas (apstākļu noskaidrošanas, izmeklēšanas, noteikšanas utt.) vai arī kā pierādīšanas (apgalvojumu pamatošanas) līdzeklis. Gluži labi saprotams, ka zinātnieki, kuri pierādīšanu pielīdzina izzināšanai, pierādījumu izmantošanai

---

¹⁹ Strada-Rozenberga K. Pierādīšanas teorija Kriminālprocesā. Vispārīgā daļa. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2002, 176.lpp

²⁰ Andrew L-T Choo, Evidence, Oxford University press, 2006, p 1

²¹ Liede A. Latvijas PSR Kriminālprocess (Vispārīgā daļa) un tiesu pierādījumi. Rīga: Zvaigzne ABC, 2010, 212.lpp

²² May, Richard. Criminal Evidence (Second Edition). London: BPC Hazell Books, Limited, 1990, p. 4.

piedevē izzināšanas funkciju.²³ Autore sliecas ticēt tam, ka izzināšana vairāk attiecas uz pierādīšanas procesu, konkrēti uz pierādījumu iegūvi, kad ziņas par lietā konstatētiem faktiem tiek noskaidrotas.

Pierādījumu funkcija kriminālprocesā būtu skaidri jādefinē, vislabāk to iespējams atklāt ar izzināšanas un pierādīšanas procesu saistītā analizē. Brīdī, kad kaut kādas ziņas vai fakti procesa gaitā tiek iegūti, nav pamata runāt par šīm ziņām kā pierādījumiem.²⁴ Autore piekrīt iepriekš paustajam uzskatam, jo ziņu iegūšana vēl nebūt nav pamats, lai ar tiem pierādītu kādas personas vainu vai atzītu to par nevainīgu. Ir būtiski pārbaudīt šo ziņu kvalitāti un izvērtēt, vai šīs iegūtās ziņas ir patiesas. Piemēram, ja procesa gaitā tiek noskaidrots, ka liecinieks ir sniedzis apzināti nepatiesu liecību, norādot uz kādas personas vainu, šī liecība, noskaidrojot, ka liecinieks ir sniedzis nepatiesu informāciju un melojis, vēlāk procesa gaitā vairs nebūs izmantojama kā pierādījums.

Raksturojot pierādījumu veidus, atzīstams, ka te var runāt par vairākiem aspektiem. Pirmais no tiem – pierādījumu veidi atkarībā no to ārējās formas. Saskaņā ar KPK bija šādi pierādīšanas līdzekļu veidi: liecības, eksperta atzinums, lietiskais pierādījums, procesuālo darbību protokols, likumā noteiktā kārtībā ar tehniskiem līdzekļiem fiksētas ziņas par faktiem un dokuments. Pierādīšanā varēja izmantot arī ziņas, kas iegūtas operatīvo pasākumu laikā, kā arī ziņas, kas fiksētas ar tehnisko līdzekļu palīdzību, ja vien tās bija iespējams pārbaudīt ar kriminālprocesuāliem līdzekļiem (KPK 49.p.2.,3.d.).²⁵ KPL no 131. panta līdz 137. pantam ir uzskaitīti mūsdienās esošie pierādīšanas līdzekļu veidi, un tie var būt liecības, eksperta vai revidenta atzinums, kompetentās institūcijas atzinums, lietisks pierādījums, dokuments, elektronisks pierādījums, kā arī atbilstošā kārtībā fiksētas izmeklēšanas darbībās laikā iegūtās ziņas. Var manīt, ka laika gaitā attīstoties un pilnveidojoties KPL, ir pieaudzis arī pierādīšanas līdzekļu veidu klāsts.

Liecinieku liecības bieži vien ir vienīgie iespējamie pierādījumi, tāpēc tad, kad ietekmējams vai iebiedēts liecinieks pirmo reizi atnāk ar apstiprinošiem faktiem, ir jābūt gataviem nekavējoties sniegt profesionālu juridisko palīdzību.²⁶ Nepieciešams izvērtēt, vai iegūtajiem pierādījumiem piemīt pierādījumu īpašības – attiecināmība, ticamība, pieļaujamība un atsevišķās situācijās arī ierobežota pieļaujamība. Vērtējot liecinieka liecību, svarīgi ir

---

²³ Strada-Rozenberga K. Pierādīšanas teorija Kriminālprocesā. Vispārīgā daļa. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2002. 164.lpp

²⁴ Turpat, 166.-167.lpp

²⁵ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pārmaiņu laiks Kriminālprocesā. Jurista vārds, 2006. gada 13. jūnijs, Nr. 23. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/140888-bparmainu-laiks-kriminalprocesab/> [aplūkots 2016. gada 18. februārī]

²⁶ Kazaka S. Speciālā procesuālā aizsardzība. Rīga: Turība Biznesa Augstskola SIA, 2008. 181.lpp

izvērtēt arī subjektīvo faktoru un iespējamo personas ieinteresētību, tā tikai var noskaidrot, kuri fakti attiecas un kuri neattiecas uz pierādīšanas priekšmetu.

Pierādīšanas priekšmeta jēdziens kā viens no galvenajiem pierādīšanas teoriju veidojošajiem jēdzieniem kriminālprocesa teorijā un praksē netiek izprasts vienveidīgi. Šā jēdziena skaidrojumā iezīmējas vairākas problēmas, kuru tuvākam skaidrojumam jāpievēršas nolūkā noteikt pamatotāko un atbilstīgāko šā jēdziena izpratni.²⁷

Pierādīšanas priekšmets ir to pierādāmo faktisko apstākļu kopums, kas jāpierāda katrā krimināllietā neatkarīgi no tās specifikas, kam ir tiesiska nozīme, izlemjot lietu pēc būtības. No pierādīšanas priekšmeta apjoma un satura pareizas noteikšanas ir atkarīga pirmstiesas izmeklēšanas vispusība, pilnība un ātrums. Pareiza pierādīšanas priekšmeta konstatācija ir svarīga pirmstiesas izmeklēšanā, gan iztiesāšanā²⁸, jo tā palīdz noteikt noziedzīga nodarījuma sastāvu, pareizu kvalifikāciju, pareizu apsūdzības uzturēšanas pamatu. Pareizai pierādīšanas priekšmeta konstatācijai ir liela nozīme lietas izlemšanā pēc būtības.

Pierādīšanas priekšmetā ietilpstošie apstākļi uzskatāmi par pierādītiem, ja pierādīšanas gaitā izslēgtas jebkādas saprātīgas šaubas par to esamību vai neesamību.²⁹ Gan izmeklēšanas, gan kriminālvajāšanas stadijā ir nepieciešama pareiza pierādīšanas priekšmeta konstatācija. Pierādīšanas priekšmetā ietilpstošos apstākļus var pierādīt un pamatot ar pierādījumu palīdzību.

Cieši saistīts ar pierādīšanas priekšmetu ir jautājums par tiem faktiem, kuri procesā nav jāpierāda. Šo faktu esamība acīmredzami ietekmē pierādīšanas priekšmeta un robežu noteikšanu. KPK netika iekļautas norādes par šādu faktu esamību, kaut gan nevar noliegt, ka prakse un zinātne tos atzina. KPL šie fakti ir iekļauti 125.pantā, tos apzīmējot ar jēdzienu "fakta legālā prezumpcija".³⁰

Vienīgie fakti, kuri nozīmīgi kriminālprocesam, bet var netikt pierādīti, ir tie, kas likumā norādīti kā patiesi bez kādas īpašas pierādīšanas veikšanas. Fakti, kas nav īpaši jāpierāda, pēc savas būtības pierādīšanas priekšmetu neveido, jo pierādīšanas priekšmetu veido tie fakti, kuri ir jāpierāda. Tomēr šie jautājumi cieši ir saistīti, kā arī abi kopsakarā būtiski ietekmē pierādīšanas robežu noteikšanu. Lielākā daļa no norādītajiem faktiem reglamentēti KPL 124. pantā ar nosaukumu „Fakta legālā prezumpcija”, taču nevar nepieminēt, ka bez KPL 125. pantā ietvertajām prezumpcijām, kas attiecas uz pierādīšanu,

²⁷ Strada-Rozenberga K. Pierādīšanas teorija Kriminālprocesā. Vispārīgā daļa. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2002, 64.lpp

²⁸ Meikališa Ā., Strada K. Kriminālprocesuālo terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: IU „RaKa”, 2000, 199.lpp.

²⁹ Turpat, 199.lpp

³⁰ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pārmaiņu laiks Kriminālprocesā. Jurista vārds, 2006. gada 13. jūnijs, Nr. 23. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/140888-bparmainu-laiks-kriminalprocesab/> [aplūkots 2016. gada 1. martā].

šādas prezumpcijas ietvertas arī KPL 355.panta 2.daļā, kā arī daļēji KPL 358.pantā.³¹ No iepriekš minētā var secināt, ka ne vienmēr nepieciešams pierādīt kādu faktu esamību vai neesamību, jo KPL 125. panta pirmā daļa paredz, ka bez papildu procesuālo darbību veikšanas par pierādītiem uzskatāmi šādi apstākļi, ja vien kriminālprocesa gaitā netiek pierādīts pretējais:

- 1) vispārzināmi fakti;
- 2) ar spēkā stājušos tiesas spriedumu vai prokurora priekšrakstu par sodu citā kriminālprocesā konstatēti fakti;
- 3) likumā noteiktajā kārtībā fiksēts administratīvā pārkāpuma fakts, ja persona par to ir zinājusi;
- 4) fakts, ka persona zina vai tai vajadzēja zināt savus normatīvajos aktos paredzētos pienākumus;
- 5) fakts, ka persona zina vai tai vajadzēja zināt savus profesionālos un amata pienākumus;
- 6) mūsdienu zinātnē, tehnikā, mākslā vai amatniecībā vispārpieņemtu izpētes metožu pareizība. Ja kāds no šiem minētajiem faktiem kļūst zināmas kāda kriminālprocesa ietvaros, to nav nepieciešams atsevišķi pierādīt, jo pastāv fakta legālā prezumpcija un šis fakts jau ir izmantojams bez atsevišķas pierādīšanas nepieciešamības.

Proti, fakta legālās prezumpcijas gadījumā personai jāsadarbojas, lai valsts varētu konstatēt, vai noticis noziedzīgs nodarījums un vai persona ir vainīga noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Lai izprastu fakta legālās prezumpcijas piemērošanas robežas, ir minami daži Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumi. Lietā Salabiaku pret Franciju tiesa norādīja, ka ir pieļaujams paredzēt fakta legālo prezumpciju, taču ievērojot zināmus piesardzības noteikumus. Ja nacionālie normatīvie akti neparedzētu tiesai spēju vērtēt pierādījumus fakta legālās prezumpcijas piemērošanas gadījumos, tas grautu nevainīguma prezumpcijas saturu. Vienlaikus valstīm ir jāizvērtē, vai fakta legālās prezumpcijas paredzēšana ir nepieciešama, kā arī valstīm ir jāaglabā efektīvas aizstāvības tiesības. Savukārt lietā Philips pret Lielbritāniju Eiropas Cilvēktiesību tiesa norāda, ka personai ir tiesības uz nevainīguma prezumpciju un ka pierādīšana gulstas uz apsūdzības uzturētāju, kas ir viens no taisnīgas tiesas pamatprincipiem. Vienlaikus norādot, ka šīs tiesības nav absolūtas, līdz ar to samērīga fakta legālā prezumpcija ir pieļaujama.³² Var vilkt paralēles ar Latviju un Lielbritāniju tādā ziņā, ka galvenokārt

³¹ Strada-Rozenberga K. Pierādīšana kriminālprocesā – aktualitātes Latvijas likumā teorijā un praksē // Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti 2005-2010. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010, 384.lpp

³² Radzeviča D. Pierādīšanas standarts fakta legālās prezumpcijas aspektā // Tiesību interpretācija un tiesību jaunrade – kā rast pareizo līdzsvaru: Latvijas Universitātes 71. zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2013,172.lpp

pierādīšanas nasta gulstas uz apsūdzības uzturēju. Kā zināms, Latvijā šādas pilnvaras tiek piešķirtas prokuroriem. Kā arī, Francijas gadījumā Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir paudusi atziņu, ka nevainīguma prezumpcijai ir saikne ar fakta legālo prezumpciju.

KPL pieļauj atkāpes no nevainīguma prezumpcijas, paredzot fakta legālo prezumpciju. KPL paredz, ka attiecīgā pantā noteiktos faktus sākotnēji tiesa uzskata par pierādītiem, ja vien kriminālprocesa gaitā netiek pierādīts pretējais.³³ Ja kriminālprocesā iesaistīta persona uzskata, ka kāds no šā likuma 125.pantā prezumētajiem faktiem nav patiess, pienākums norādīt uz pierādījumiem par šā fakta neatbilstību īstenībai ir tai procesā iesaistītajai personai, kura to apgalvo. Līdzīgs regulējums ir arī attiecībā uz noziedzīgi iegūto mantu, KPL 355. panta otrā daļa. Pierādīšanas pienākums gulstas uz pašiem lietas dalībniekiem, valsts amatpersonai nav jāveic pierādīšana.

Sava veida fakta legālā prezumpcija ietverta arī KPL 355. panta otrajā daļā, kas nosaka, ka, ja netiek pierādīts pretējais, par noziedzīgi iegūtu uzskatāma manta, arī finanšu līdzekļi, kas pieder personai, kura:

- 1) ir organizētas noziedzīgas grupas dalībnieks vai atbalsta to;
  - 2) pati iesaistījies teroristiskās darbībās vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kas iesaistīta teroristiskās darbībās;
  - 3) pati iesaistījies cilvēku tirdzniecībā vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kas iesaistīta cilvēku tirdzniecībā;
  - 4) pati iesaistījies noziedzīgās darbībās ar narkotiskām vai psihotropām vielām vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kas iesaistīta šādās darbībās;
  - 5) pati iesaistījies noziedzīgās darbībās ar viltotu naudu, valsts finanšu instrumentiem vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kas iesaistīta šādās darbībās;
  - 6) pati iesaistījies noziedzīgās darbībās, lai šķērsotu valsts robežu vai sekmētu citas personas pārvietošanu pāri valsts robežai, vai nodrošinātu citām personām iespēju nelikumīgi uzturēties Latvijas Republikā, vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kas iesaistīta šādās darbībās;
  - 7) pati iesaistījies noziedzīgās darbībās saistībā ar bērnu pornogrāfiju vai bērnu seksuālo izmantošanu vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kas iesaistīta šādās darbībās.
- Šajos KPL 355. panta otrajā daļā minētajos gadījumos pierādīšanas pienākums uzlikts pašam apsūdzētajam, ja šie apstākļi netiek pierādīti, tie atzīstami par patiesiem. Šajā pantā ietvertais regulējums nekādā ziņā nepārkāpj personas tiesības un taisnīgu tiesu.

---

³³ Lazdiņa J. zin. red. Latvijas Universitātes žurnāls Nr. 4. Juridiskā zinātne. Tiesību zinātnes nākotnei, 2. Rīga: Latvijas Universitāte, 2013. 208.lpp.

Tiesu vara ir līdzeklis, ar kuru tiesības ietekmē sabiedrībā pastāvošās attiecības.³⁴ Tiesas spriedums, kas balstīts uz patiesību, ir tiesisks un rada tiesisku mieru, ir kriminālprocesa mērķis.³⁵ Tiesneši ir neatkarīgi un vienīgi likumam padoti.³⁶ Latvijas Republikas Satversmes 83. pantā ietvertā tiesnešu neatkarība un pakļautība likuma spēkam garantē tiesiskumu. Tiesiskums nozīmē to, ka tiesisks spriedums prasa godīgu, likumam atbilstošu procesu. Tiesnešu neatkarības un padotības likumam principiem ir būtiska loma arī pārbaudot pierādījumus tiesas sēdē un pieņemot spriedumu. Tieši tiesa ir tas varas atzars, kurai ir tiesības, balstoties uz pierādījumiem un tiesību normām, noteikt situācijas taisnīgāko risinājumu.

Saskaņā ar KPL 48. pantu tiesai kā procesa virzītājam ir ekskluzīvas tiesības spriest tiesu, un savu funkciju izpildei tiesa cita starpā, neiejaucoties apsūdzības uzturēšanā un aizstāvības realizēšanā, piedalās pierādījumu pārbaudē, izskata un izspriež lietu un pasludina nolēmumu.³⁷ Tiesai katrā konkrēta krimināllietā ir tiesības lemt par pierādījumu attiecināmību, kā arī tiesai jāvērtē pierādījumu pieļaujamība un ticamība. Lai pilnīgāk izprastu pierādījumu jēdziena būtību, autore apskata arī tiesu prakses materiālus.

No apelācijas instances tiesas sprieduma redzams, ka tiesa savus atzinumus par to, ka apsūdzēto A.I. un S.P. darbībās nav Krimināllikuma 177. panta trešajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva, citu pierādījumu vidū pamatojusi arī ar cietušās A.M. pārstāvja I.M. liecībām pirmstiesas kriminālprocesa laikā 2004.gada 14.septembrī, kuras I.M. sniedzis, būdams nopratināts kā liecinieks, ar cietušās A.M. liecībām pirmstiesas kriminālprocesa laikā 2004.gada 14.septembrī, kuras A.M. sniegusi, būdama nopratināta kā lieciniece, un ar apsūdzētā S.P. liecībām pirmstiesas kriminālprocesa laikā 2003.gada 29.septembrī, kuras S.P. sniedzis, būdams nopratināts kā liecinieks. No pirmās instances tiesas sēžu protokoliem redzams, ka I.M. un A.M. ir nopratināti pirmās instances tiesā, taču viņu pirmstiesas kriminālprocesā sniegtās liecības tiesa nav pārbaudījusi. Apelācijas instances tiesā I.M. un A.M. nav pratināti un tiesa nav pārbaudījusi arī viņu pirmstiesas kriminālprocesa laikā sniegtās liecības. Apsūdzētais S.P. ir nopratināts gan pirmās instances tiesas sēdē, gan apelācijas instances tiesā, taču minētās pirmstiesas kriminālprocesa laikā sniegtās liecības neviena no zemāko instanču tiesām nav pārbaudījusi. Turklāt apelācijas instances tiesa pamatojusi spriedumu arī ar citiem pierādījumiem, kas nav pārbaudīti atbilstoši KPL

---

³⁴ Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 369.lpp.

³⁵ Volk, Klaus. Strafprozessrecht. C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung. München, 1999, S.183

³⁶ Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=57980> [aplūkots: 2016. gada 22. februārī].

³⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2013. gada 8. janvāra spriedums lietā: 25282/07, Balčiņš pret Latviju, para. 55. Pieejams: [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-115853"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{) [aplūkots 2016. gada 7. februārī].

prasībām.³⁸ Šajā nelielajā fragmentā no Krimināllietu departamenta sprieduma lietā Nr. SKK-463/2013 redzams, kāda nozīme tiesiska lēmuma pieņemšanā ir pierādījumu pārbaudei. Lai arī pierādījumi iegūti un fiksēti likumā noteiktajā procesuālajā kārtībā, tāpat nav pieļaujams pierādījumu pārbaudes neizdarīšanai, ja vien tam piekrīt lietas dalībnieki. Pierādījumu pārbaudes neizdarīšana var būt arī par pamatu sprieduma atcelšanai un lietas nodošanai jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā, kā tas notika šajā konkrētajā situācijā.

Saskaņā ar KPL 511. panta otro daļu, 512. pantu tiesas spriedumam jābūt tiesiskam un pamatotam. Tiesa, taisot nolēmumu, pamatojas uz materiālo un procesuālo tiesību normām. Tiesa nolēmumu pamato ar pierādījumiem, kuri pārbaudīti tiesas sēdē vai kurus saskaņā ar KPL 125. panta noteikumiem nav nepieciešams pārbaudīt.³⁹ Arī Augstākā tiesa savā spriedumā lietā Nr. SKK –691/2014 atzīst pierādījumi nozīmi, norādot, ka tiesa nolēmumu pamato ar pierādījumiem. Pēc šiem diviem minētajiem spriedumiem var secināt, ka tiesas spriedums pamatojams ar pierādījumiem, kas pārbaudīti arī tiesas sēdē, ja tas netiek darīts un nepiepildās KPL 499. pantā minētie kritēriji, tiesas nolēmumu augstāka instance atcelts. Pierādīšanas procesam ir būtiska loma taisnīga lēmuma pieņemšanā, tāpēc ir ļoti svarīgi nepieļaut kļūdas pierādīšanas procesā, jo tas var novest pie pretiesiska tiesas sprieduma.

Pierādījumu tiesību normas, būdamas saistītas ar citām kriminālprocesuālo tiesību normām, tiek piemērotas visās procesa stadijās.⁴⁰ Nav svarīgi, kādā procesa stadijā atrodas krimināllietā, pierādījumus var iegūt kā izmeklēšanas laikā, tā arī tiesas sēdē, ja, piemēram, apsūdzētais savu vainu ir noliedzis izmeklēšanas un kriminālvajāšanas laikā, bet tieši iztiesāšanas laikā nolemj pastāstīt patiesību, tā ir jāfiksē procesuāli noteiktā formā un vēlāk jau apsūdzētā liecība tiks izmantota kā pierādījums.

Pierādīšanas pienākums, tāpat kā civilprocesā, ir noteikts arī kriminālprocesā un administratīvajā procesā, taču tā sadalījumā ir atšķirības.⁴¹ Pierādījumiem ir nozīmīgi ne tikai kriminālprocesā, bet arī administratīvajā un civilprocesā. Svarīgi ir apskatīt pierādījumu nozīmi un jēdziena atšķirības nianšes Administratīvajā procesa likumā (turpmāk APL) un Civilprocesa likumā (turpmāk CPL), salīdzinot ar KPL, lai pilnīgāk izprastu šī jēdziena nozīmi Latvijas tiesību sistēmā.

---

³⁸ Senāta Krimināllietu departamenta 2013. gada 10. decembra lēmums lietā nr. SKK-463/2013. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-kriminallietu-departaments/klasifikators-pec-likuma-normam-ar-tezem/kriminalprocesa-likums/#9> [aplūkots 2016. gada 1. februārī].

³⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2014. gada 27. novembra lēmums lietā Nr. SKK –691/2014. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-kriminallietu-departaments/tiesibu-aktu-raditajs/2014/1-latvijas-republikas-tiesibu-akti/12-latvijas-republikas-likumi/#200> [aplūkots 2016. gada 26. janvārī].

⁴⁰ Meikališa Ā., Strada K. Kriminālprocesuālo terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: IU „RaKa”, 2000, 194.lpp

⁴¹ Torgāna K. zin. red. Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2006, 172.lpp

KPL 6. pantā tiek reglamentēts Kriminālprocesa obligātuma princips, kurā noteikts, ka amatpersonai, kura pilnvarota veikt kriminālprocesu, ikvienā gadījumā, kad kļuvis zināms kriminālprocesa uzsākšanas iemesls un pamats, ir pienākums savas kompetences ietvaros uzsākt kriminālprocesu un novest to līdz Krimināllikumā paredzētajam krimināltiesisko attiecību taisnīgam noregulējumam. Novešana līdz taisnīgajam rezultātam ir arī pierādīšanas procesa norādījumu ievērošana, pierādījumu iegūšana un nostiprināšana KPL noteiktajā kārtībā.

APL 107. panta ceturrtā daļa paredz - lai prasījuma robežās noskaidrotu patiesos lietas apstākļus un panāktu tiesisku un taisnīgu lietas izskatīšanu, tiesa dod administratīvā procesa dalībniekiem norādījumus un ieteikumus, kā arī savāc pierādījumus pēc savas iniciatīvas (objektīvās izmeklēšanas princips).⁴² Pēc šī regulējuma var secināt, ka administratīvajam un kriminālprocesam ir kopīgs tas, ka pierādījumus iegūst valsts amatpersonas, tomēr arī šim principam ir izņēmumi, kā to paredz gan KPL, gan APL. KPL ir diskutablas nianse, kas ietvertas likuma 455. panta pirmajā daļā - tiesas sēdē apsūdzētajam, viņa pārstāvim un aizstāvim, cietušajam un viņa pārstāvim un prokuroram ir vienādas tiesības [...] iesniegt pierādījumus, norādot, kādēļ tie nebija iesniegti tiesā līdz šim [...], šis regulējums dod procesā iesaistītajām personām plašākas pilnvaras, lai tiktu panākts taisnīgs noregulējums, jo var gadīties situācijas, kad kādi fakti kļūst zināmi tikai vēlāk, tāpēc pozitīvi vērtējams fakts, ka ziņas par faktiem, kas var būt nozīmīgas iztiesāšanas procesā un taisnīga nolēmuma pieņemšanā, var tikt iesniegtas arī iztiesāšanas procesā.

CPL 10. panta pirmā un otrā daļa paredz sacīkstes principu starp pusēm:

(1) Puses realizē savas procesuālās tiesības sacīkstes formā.

(2) Sacīkste notiek, pusēm dodot paskaidrojumus, iesniedzot pierādījumus, tiesai adresētus pieteikumus, piedaloties liecinieku un ekspertu nopratināšanā, citu pierādījumu pārbaudē un novērtēšanā, piedaloties tiesu debatēs un veicot citas procesuālās darbības šajā likumā noteiktajā kārtībā.⁴³ Sacīkstes princips kā tāds nepastāv kriminālprocesa ietvaros, bet ir kriminālprocesā ir situācijas, kad pierādīšanas pienākums gulstas uz apsūdzēto. Arī Civilprocesā sacīkstes princips nav absolūts, tiesnesis pēc savas iniciatīvas var iegūt pierādījumus lietās, kas skar bērnu intereses, un lietās, kurās tiek ierobežota personas rīcībspēja.

Autoresprāt, iepriekšminētie principi ir kā pamats pierādījumu iegūšanai atšķirīgos procesa veidos. Administratīvā procesa ietvaros pastāv objektīvās izmeklēšanas princips,

⁴² Administratīvā procesa likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=55567> [aplūkots 2016. gada 1. februārī].

⁴³ Civilprocesa likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=50500> [aplūkots 2016. gada 1. februārī].

ietveros tiesnesis kā valsts amatpersona ir tiesīgs procesa dalībniekiem dot norādījumus un ieteikumus pierādījumu savākšanā un iegūšanā, kā arī, var iegūt lietā svarīgus pierādījumus pēc savas iniciatīvas.

Civilprocesā sacīkstes principa galvenā būtība ir tāda, ka paši lietā iesaistītie dalībnieki pēc savas iniciatīvās vāc un nodrošina pierādījumus, lai argumentētu otram pusei par sliktu un sev par labu – šī ir galvenā atšķirība pierādījumu ieguvē starp civilprocesu un administratīvo procesu, kriminālprocesu. Tomēr sacīkstes princips, kā jau iepriekš minēts, nav absolūts. Civilprocesā pastāv arī situācijas, kad tiesa ir tiesīga pusēm dot norādījumus pierādījumu ieguvē. CPL 93. panta ceturrtā daļa paredz - ja tiesa atzīst, ka par kādu no faktiem, uz kuriem pamatoti puses prasījumi vai iebildumi, nav iesniegti pierādījumi, tā paziņo par to pusēm, ja nepieciešams, nosaka termiņu pierādījumu iesniegšanai.⁴⁴

Ja viena puse atzīst faktus, ar kuriem otra puse pamato savus prasījumus vai iebildumus, tiesa var atzīt šādus faktus par pierādītiem [...].⁴⁵ Pamatojoties uz šo CPL ietverto regulējumu, var secināt, ka te ir iespējams vilkt paralēles ar kriminālprocesu ar jau iepriekš apskatīto fakta legālo prezumpciju, tikai šajā gadījumā izpildījums ir nedaudz savādāks.

Kriminālprocesā principu nozīme izpaužas to saturā. Katram principam ir sava nozīme, katrs princips izsaka un paredz kopējās tiesvedības procesuālās kārtības atsevišķu posmu vai noteiktu darbību veikšanu, taču kopumā principi atspoguļo kriminālprocesa būtību, tā galvenās raksturīgās iezīmes un kalpo par kriminālprocesuālās likumdošanas pamatu.⁴⁶ Iepriekšminēto var attiecināt arī uz Civilprocesu, Administratīvo procesu un pierādījumu iegūšanu, fiksēšanu kopumā, jo tieši principi pastāv kā pamatnostādnes kāda procesa ietvaros, principu pārkāpšana var kalpot par pamatu tiesvedībā pieņemto nolēmumu atcelšanai.

Arī šo likumu ietvaros jēdziens „pierādījumi” tiek definēts dažādi:

1) APL 149. pants paredz, ka pierādījumi administratīvajā lietā ir ziņas par faktiem, uz kuriem pamatoti administratīvajā procesa dalībnieku prasījumi un iebildumi, kā arī ziņas par citiem faktiem, kuriem ir nozīme lietas izspriešanā.⁴⁷

2) CPL 92. pantā ietverts regulējums, ka pierādījumi ir ziņas, uz kuru pamata tiesa nosaka tādu faktu esamību vai neesamību, kuriem ir nozīme lietas izspriešanā.⁴⁸

3) Kā jau iepriekš minēts, KPL 127. panta pirmā daļa ietver definējumu, ka pierādījumi kriminālprocesā ir jebkuras likumā paredzētajā kārtībā iegūtas un noteiktā procesuālajā formā

⁴⁴ Civilprocesa likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=50500> [aplūkots 2016. gada 19. martā].

⁴⁵ Civilprocesa likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=50500> [aplūkots 2016. gada 28. martā].

⁴⁶ Meikališa Ā. Kriminālprocesa tiesības. Rīga: RaKa, 2000, 178.lpp.

⁴⁷ Administratīvajā procesa likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=55567> [aplūkots 2016. gada 1. februārī].

⁴⁸ Civilprocesa likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=50500> [aplūkots 2016. gada 1. februārī].

nostiprinātas ziņas par faktiem, kurus kriminālprocesā iesaistītās personas savas kompetences ietvaros izmanto pierādīšanas priekšmetā ietilpstošo apstākļu esamības vai neesamības pamatošanai.

Ņemot vērā iepriekšminēto, var secināt, ka administratīvajā procesā un kriminālprocesā par pierādījumiem tiek uzskatītas ziņas par faktiem, KPL legāļdefinīcijā minēts, ka ziņām par faktiem jābūt iegūtām un nostiprinātām likumā noteiktajā kārtībā, APL šīm ziņām par faktiem jābūt tādām, uz kurām pamatoti dalībnieku prasījumi, vai arī citām ziņām par faktiem, kas attiecas uz konkrēto izpildu lietu. Te varētu vilkt arī paralēles ar KPL, jo ziņām par faktiem jāpiemīt attiecināmībai, kas ir viena no pierādījumu īpašībām.

CPL ir noteikts, ka pierādījumi ir atzīstami kā ziņas, uz kuru pamata tiesa konstatē faktu esamību vai neesamību, CPL 92. pantā nav noteiktas, ka pierādījumi ir tieši ziņas par faktiem. Var sastapt atšķirīgas nianšes pierādījumu legāļdefinīcijā, bet tas tāpat nemaina to, ka praksē pierādījumi ir kā ziņas par faktiem, kas tiek ietvertas pierādīšanas līdzekļos. Kriminālprocesa ietvaros nepieciešams konstatēt, lai pierādījumiem piemistu trīs īpašības – attiecināmība, pieļaujamība un ticamība, civilprocesā ir pietiekami, ja pierādījumiem piemīt attiecināmība un pieļaujamība, CPL netiek ietverti jēdzieni ierobežoti pieļaujamas ziņas par faktiem vai absolūti nepieļaujamas ziņas par faktiem. Lai arī CPL tieši netiek ietverts, ka pierādījumiem jābūt ticamiem, tāpat ir svarīgi, lai tiem piemistu arī ticamība.

Saprotot pierādījumu jēdziena būtību un nepieciešamību pierādījumu nošķirt no pierādīšanas līdzekļa gan civilprocesa teorijā, gan arī civilās tiesvedības praksē, ir jāsystematizē visi pierādījumi noteiktās grupās pēc raksturīgām pazīmēm.⁴⁹ Jāuzsver, ka civilprocesā pierādījumu un pierādīšanas līdzekļu pieļaujamību nosaka likums un tiesa.⁵⁰ Svarīgi ir nošķirt jēdzienus pierādījumi un pierādīšanas līdzekļi, piemēram, liecinieka liecība atzīstama kā pierādīšanas līdzeklis, bet ziņas, ko šī liecība satur, ir pierādījumi. Šo jēdzienu nošķiršana ir nepieciešama gan civilprocesā, gan kriminālprocesā.

Pierādījumu tiesību būtība ir noteikt likumisku kārtību pierādīšanas procesam, kas garantē kriminālprocesa mērķu sasniegšanu.⁵¹ Pierādījumu tiesību būtība ir svarīga jebkura procesa ietvaros – gan jau minētā kriminālprocesa ietvaros, gan civilprocesa ietvaros, gan arī administratīvajā procesa ietvaros. Autoresprāt, pierādījumu tiesības nepastāv pašas par sevi kā neatkarīga tiesību nozare, jo, ja nebūtu nepieciešams kādā lietā iegūt pierādījumus neatkarīgi

---

⁴⁹ Ose D. Pierādījumu klasifikācija // Liholaja V. zin. red. Juridiskās zinātnes teorētiskie un praktiskie problēmjaudājumi. Juridiskās zinātnes doktorantu un zinātniskā grāda pretendentu III zinātniski praktiskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU akadēmiskais apgāds, 2012, 29.lpp.

⁵⁰ Līcis A. Prasības tiesvedībā un pierādījumi. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003, 88.lpp.

⁵¹ Meikališa A., Strada K. Kriminālprocesaūlo terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: IU „RaKa”, 2000, 194.lpp

no procesa veida, nekāda nozīme nebūtu pierādījumu tiesībām kā tādām, tās ir cieši saistītas ar minētajiem procesiem.

Tiesas secinājumiem ir jābūt pamatotiem ar pierādījumiem, kas izriet no Civilprocesa likuma 92. un 93. panta noteikumiem.⁵² Arī Augstākā tiesa savos spriedumos norāda uz pierādījumu neatņemamo lomu tiesas spriešanas procesā, ne mazāk būtiska pierādījumu nozīme ir kriminālprocesā un administratīvajā procesā.

Pierādījumu tiesību normas, būdamas saistītas ar citām kriminālprocesuālo tiesību normām, tiek piemērotas visās procesa stadijās.⁵³ Nav svarīgi, kādā procesa stadijā atrodas krimināllieta, pierādījumus var iegūt kā izmeklēšanas laikā, tā arī tiesas sēdē, ja, piemēram, apsūdzētais savu vainu ir noliedzis izmeklēšanas un kriminālvajāšanas laikā, bet tieši iztiesāšanas laikā nolemj pastāstīt patiesību, tā ir jāfiksē procesuāli noteiktā formā, un vēlāk jau apsūdzētā liecība tiks izmantota kā pierādījums.

Rezumējot visu iepriekšminēto, autore pievienojas Artura Liedes vārdiem, ka „pierādījumi kriminālprocesā ir ziņas par faktiem un fakti, kas attiecas uz lietu un procesuālā kārtībā konstatēti un fiksēti likuma pieļautā pierādīšanas līdzekļi”⁵⁴.

---

⁵² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2015. gada 20. janvāra spriedums lietā Nr. SKC-1793/2015. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-civillietu-departaments/> [aplūkots: 2016. gada 7. maijā].

⁵³ Meikališa Ā., Strada K. Kriminālprocesuālo terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: IU „RaKa”, 2000, 194.lpp

⁵⁴ Liede A. Latvijas PSR Kriminālprocess (vispārīgā daļa) un tiesu pierādījumi. Rīga: Zvaigzne ABC, 2010, 235. lpp.

2. PIERĀDĪJUMU ĪPAŠĪBU VISPARĪGS RAKSTUROJUMS

Pierādījumu īpašības atzīstamas par vienu no svarīgākajiem pierādīšanas teorijas jautājumiem un tām kriminālprocesuālajā zinātnē veltīti daudzi pētījumi. Pierādījumu īpašības ir tādas īpašības, kas piemīt pierādījumiem, ir nosacīts raksturs, tiek lietoti, tikai ņemot vērā to īstumu un tradicionalitāti. No strikti zinātniska viedokļa šajā gadījumā jārunā par faktiskās informācijas, kas pretendē tikt izmantota kriminālprocesā pierādījumu statusā, pieļaujamību un attiecināmību,⁵⁵ kā arī ticamību. Pierādījumu īpašības nosaka, kādiem jābūt pierādījumiem, lai tos varētu izmantot procesa gaitā – ja kāda no šīm īpašībām tiek pārkāpta vai netiek ievērota, šādi pierādījumi var tikt atzīti par neizmantojamiem pierādīšanas procesā. Vienīgi pieļaujamība nav absolūta īpašība, atsevišķos gadījumos var izmantot arī ierobežoti pieļaujamas ziņas par faktiem.

KPK pierādījumu īpašības nebija tieši nosauktas un reglamentētas, KPL savukārt ir cita pieeja. No KPL 127. panta otrās daļas var secināt: lai kādas ziņas par faktiem varētu atzīt par juridiski korektu pierādījumu, tām jāatbilst trim pazīmēm (jāpiemīt trim īpašībām) – ticamībai attiecināmībai un pieļaujamībai.⁵⁶ Šo uzskaitījumu nevajadzētu uzskatīt par tādu, kurā norādīta pazīmju konstatēšanas secība, jo tas neatbilstu pierādījumu novērtēšanas teorētiski pamatotai un praktiskai kārtībai, saskaņā ar kuru, pirmā tiek noteikta attiecināmība, tad pieļaujamība un ticamība.⁵⁷ Lai ziņas par faktiem vārētu atzīt par juridiski korektām – tām jāpiemīt pierādījumu īpašībām. Autore atbalsta praksē pastāvošās vadlīnijas, ka pierādījumu īpašībām nav hierarhiska kārtība un netiek noteikta konkrēta secība, kādā nepieciešams konstatēt pierādījumu īpašības. Taču loģiski ir secināms, ka praksē būtu nepieciešams ievērot kādu secību, kā izvērtēt pierādījumu īpašības, lai nodrošinātu tiesību normu vienveidīgu piemērošanu. Kā pirmā būtu minama pierādījumu attiecināmība, jo, ja pierādījumi neattieksies uz lietu, tad atkritīs arī vajadzība izvērtēt pārējās pierādījumu īpašības. Nākamo varētu minēt pierādījumu pieļaujamību, jo tad tiks izvērtēta pierādījumu procesuālā forma. Kā pēdējo izvērtēšanas secībā, bet ne mazāk svarīgo var minēt pierādījumu ticamību.

Pierādījumos izšķiram saturu un formu. Ar savu saturu tiesu pierādījumi sniedz faktiskās ziņas, kaut ko apliecina. Šai nozīmē konstatētie fakti var vai nu attiekties uz lietā noskaidrojamiem apstākļiem, vai arī neattiekties uz tiem; otrajā gadījumā šie fakti nav derīgi

⁵⁵ Strada-Rozenberga K. Pierādīšanas teorija Kriminālprocesā. Vispārīgā daļa. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2002, 202.lpp

⁵⁶ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pierādīšana un izmeklēšanas darbības // Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti 2005-2010. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010, 122.-123.lpp

⁵⁷ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pārmaiņu laiks Kriminālprocesā. Jurista vārds, 2006. gada 13. jūnijs, Nr. 23. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/140888-bparmainu-laiks-kriminalprocesab> [aplūkots 2016. gada 1. martā]

kā pierādījumi. Bet, lai faktus, kuri uz lietu attiecas, varētu izlietot kā pierādījumus, tie jāietver likumā paredzētajā procesuālajā formā, jāiegūst un jāfiksē, kā to prasa likums. Citiem vārdiem, pierādījumiem jāatbilst procesuālās formas prasībai. Ja lietai nozīmīgas ziņas nav ietvertas likumā paredzētā formā, tās nevar izlietot kā pierādījumus. Šādi pierādījumi nav pieļaujami. Kriminālprocesuālo pierādījumu saturs nosaka to attiecināmību, bet procesuālās formas noteikumu ievērošanu – to pieļaujamību lietā.⁵⁸ Par pierādījumu pieļaujamību, attiecināmību un savā ziņā arī pierādījumu nepieļaujamību runāja jau pirms 45 gadiem, tomēr pierādījumu īpašības teorijā un praksē ir pazīstamas jau krietni ilgāk kā pirms PSRS laikiem. Pozitīvi vērtējams fakts, ka šīs pierādījumu īpašības noteiktas KPL, tas būtiski atvieglo tiesību piemērošanu un nodrošina, lai tā būtu vienveidīga. Jāatzīst gan, ka pierādījumu pieļaujamība ir vienīgā pierādījumu īpašība, kas nav absolūta, atkarībā no procesuālās formas defekta, pierādījumus var atzīt arī par ierobežoti pieļaujamiem, savukārt attiecināmība un ticamība gan ir kā obligāts priekšnosacījums, lai pierādījumus varētu izmantot procesa gaitā.

Faktus, kuriem vēlāk var būt pierādījumu nozīme, iegūst no likumā pieļautiem avotiem, tos nostiprinot ar pierādīšanas līdzekļiem. Par pierādījumu var kļūt ikviens fakts, kas konstatēts un fiksēts saskaņā ar likuma prasībām, ir pieļaujams lietā un attiecas uz lietu un pats par sevi vai kopā ar citiem konstatētiem faktiem var noderēt patiesības pamatošanai.⁵⁹ Iegūtie pierādījumi jāvērtē kopsakarā, lai nonāktu pie taisnīga rezultāta. Pierādījumi palīdz noskaidrot kāda apgalvojuma patiesumu, tie ir galvenais un svarīgākais pamats, balstoties uz kuru personu var atzīt par vainīgu vai nevainīgu konkrēta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Pierādījumi ir tie, kas tiesai dod pamatu lemt taisnīgi un objektīvi.

Jautājums par pierādīšanu un pierādījumu izvērtēšanu ir reglamentēts KPL 9.nodaļā, tostarp KPL 128., 129., 130. pantā ir reglamentēts jautājums par pierādījumu ticamību, attiecināmību un pieļaujamību, savukārt pierādījumu pietiekamība un saprātīgu šaubu izslēgšana pierādīšanas procesā ir noteikta KPL 19.pantā un 124.panta piektajā daļā. Pierādījumu ticamības un to pietiekamības konstatēšana ir nepārprotami saistīta ar pierādījumu izvērtējumu, ko atbilstoši likumam veic tikai tā tiesa, kas izskata lietu pēc būtības.⁶⁰

Ja pierādījumi attiecas uz lietu un tie ir tajā pieļaujami, nepieciešams noskaidrot, to ticamību, respektīvi, atbilstību īstenībai. Katrā krimināllietā kopumā visi pierādījumi ir

⁵⁸ Liede A. Latvijas PSR Kriminālprocess (vispārīgā daļa) un tiesu pierādījumi. Rīga: Zvaigzne ABC, 1970, 235.lpp

⁵⁹ Meikališa Ā., Strada K. Kriminālprocesuālo terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: IU „RaKa”, 2000, 188.lpp

⁶⁰ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2015. gada 27.maija lēmums lietā Nr. SKK – 325/2015. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-kriminallietu-departaments/tiesibu-aktu-raditajs/2015/1-latvijas-republikas-tiesibu-akti/12-latvijas-republikas-likumi/#520> [aplūkots 2016. gada 28. februārī].

pakārtoti pietiekamības kritērijam (pierādījumu attiecināmība, pierādījumu pieļaujamība, pierādījumu ticamība).⁶¹ Amatpersonām, vērtējot pierādījumu ticamību, svarīgi ir nepaļauties tikai uz savu subjektīvo viedokli. Nepieciešams objektīvi izvērtēt visu lietā esošo informāciju, lai konstatētu, vai pierādījumiem piemīt ticamība un pārējās īpašības.

Rietumvalstu zinātnieki vairumā gadījumu attiecināmību aplūko kā pierādījumu īpašību, kas ietverta pieļaujamības sastāvā. Minētajā gadījumā tiek norādīts, ka pierādījumu pieļaujamība ir vispārīga pierādījuma īpašība, kas ietver attiecināmības prasības un attiecināmo pierādījumu izslēgšanas noteikumus. Attiecināmība, pieļaujamība un ticamība ir nesaraucjami saistītas un, lai kādas ziņas varētu tikt izmantotas par pierādījumu, ir jākonstatē visu šo īpašību esība. Proti, Eiropas Cilvēktiesību tiesa lietā “Baltiņš pret Latviju” ir atzīmējusi, ka gadījumos, kad tiek apstrīdēta pierādījumu ticamība, ļoti būtiski ir tas, lai tiktu nodrošināta taisnīga procedūra, kurā var izvērtēt šādu pierādījumu pieļaujamību. Vienlaikus tiesa ir uzsvērusi, ka nacionālajām tiesām ir jābalstās uz pārbaudītiem materiāliem, nevis tikai tiem, kurus ir iesniegusi apsūdzības puse. 1991. gada 19. februāra spriedumā lietā “Isgro pret Itāliju” Eiropas Cilvēktiesību tiesa norādīja, ka pierādījumu pieļaujamība galvenokārt ir nacionālo tiesību regulējuma lokā, parasti nacionālajām tiesām jānovērtē tām priekšā stādītie pierādījumi.⁶² Autore nepiekrīt Rietumvalstu paustajam zinātnieku uzskatam, ka attiecināmība aplūkojama kā īpašība, kas ietverta pieļaujamības sastāvā. Lai arī šīs pierādījumu īpašības ir cieši saistītas, tomēr attiecināmība attiecas uz pierādījumu saturu, savukārt pierādījumu pieļaujamība ir kā pierādījumu procesuālās formas izvērtējums. Šīs abas īpašības nepieciešams nodalīt, kā to ir darījis Latvijas likumdevējs. Lasot Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumus, autore nonāca pie atziņas, ka pierādījumu pieļaujamība un arī citu pierādījumu īpašību regulējums var atšķirties dažādu valstu tiesību sistēmās.

Tiesības nebūt nepamatoti apsūdzētam par kriminālu noziegumu ir nepārprotami viena no fundamentālākajām procesuālajām tiesībām, daudz nozīmīgāka par izslavētajām tiesībām uz taisnīgu tiesas procesu.⁶³ Autores prāt, tieši pierādīšanas process un pierādījumu īpašību pareiza izvērtēšana nodrošina fundamentālās procesuālās tiesības nebūt nepamatoti apsūdzētam, kā arī tiesība uz taisnīgu tiesu.

Kopumā lietā esošos attiecināmos, pieļaujamos un ticamos pierādījumus raksturo to pietiekamība konkrētā krimināllietā – pēc procesa virzītāja iekšējās pārlicības noteikts attiecināmu, pieļaujamu un ticamu pierādījumu daudzums, kas nepieciešams, lai pierādītu

⁶¹ Meikališa Ā., Strada K. Kriminālprocesuālo terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: IU „RaKa”, 2000, 192.lpp.

⁶² Radzeviča D. Pierādījumu pieļaujamības principa loma taisnīguma nodrošināšanā kriminālprocesā // Tiesību efektīvas piemērošanas problemātika: Latvijas Universitātes 72. zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2014, 286.-287.lpp.

⁶³ Robert P., Hunter J. Criminal Evidence and Human Rights. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2013, p. 13.

pierādīšana priekšmetā ietilpstošo apstākļu esamību vai neesamību un pieņemtu pamatodus lēmumus pirmstiesas izmeklēšanas un iztiesāšanas laikā.⁶⁴ Atzīstams, ka visas šīs pazīmes pilnā mērā attiecināmas uz personām, uz ko pamatā gulstas pierādīšanas pienākums, tas ir, procesa virzītāju pirmstiesas procesā un procesa virzītāju tiesā, jo, piemēram, aizstāvībai diezgan neloģiski būtu attiecināt prasību pēc pierādīšanā izmantojamo pierādījumu ticamības apstākļos, kad ir pieļaujama apzināti nepatiesu liecību sniegšana no attiecīgās personas puses.⁶⁵ Lai arī personas tiek brīdinātas par atbildību nepatiesu liecību sniegšanas gadījumā, ar šādām situācijām praksē nākas saskarties, tāpēc procesa virzītājam ir uzlikta liela atbildība, lai atklātu šādu situāciju un līdz ar to arī pareizi konstatētu pierādījumu īpašības. Tieši procesa virzītājs ir atbildīgs par pierādījumu pietiekamību kādas krimināllietas ietvaros.

Lai arī visām trim pierādījumu īpašībām ir cieša saikne un iespēja, ka tās varētu nepastāvēt līdzās, ir neiedomājama, turpmākajās nodaļās katra pierādījumu īpašību darba autore apskatīs atsevišķi, lai pilnīgāk atklātu pierādījumu īpašību saturu un nozīmi.

---

⁶⁴ Meikališa Ā., Strada K. Kriminālprocesuālo terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: IU „RaKa”, 2000, 192.lpp.

⁶⁵ K. Strada-Rozenberga Pierādīšana Kriminālprocesā. // Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti 2005-2010. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010, 388.lpp

3. PIERĀDĪJUMU ATTIECINĀMĪBA

Kā jau iepriekš autore minēja, kā pirmā īpašība, ko nepieciešams konstatēt pierādījumiem, ir pierādījumu attiecināmība, šī īpašība attiecas uz pierādījumu saturu.

Pierādījumu attiecināmība KPK nebija reglamentēta, savukārt šobrīd tai veltīts KPL 129. pants. Pierādījumi ir attiecināmi tad, ja tiem ir tiesiska saikne (pierādoša vērtība) ar pierādīšanas priekšmetā ietilpstošajām faktu grupām – kriminālprocesā pierādāmajiem apstākļiem, saistītajiem faktiem un palīgfaktiem. Tāpat attiecināmības juridiski korektā noteikšanā jāprot saskatīt atšķirības starp t.s. sadzīvisko attiecināmību un tiesisko attiecināmību (tiesību normās noteiktie kritēriji, kas it kā attiecināmu informāciju liedz izmantot procesā utt.), kā arī izvērtēt bieži sastopamos t.s. nosacītās attiecināmības gadījumus (kāda pierādījumu attiecināmība vispār nosakāma, ja tas netiek skatīts kopsakarā ar kādu citu/citiem pierādījumiem).⁶⁶ Autore uzskata, ka pierādījumu attiecināmību varētu definēt kā pierādījuma satura atbilstību lietas faktiskajiem apstākļiem. Lai noteiktu, vai pierādījumi ir attiecināmi, nepieciešams konstatēt to tiesisko saikni ar pierādāmajiem apstākļiem, saistītajiem faktiem vai palīgfaktiem.

Saistīto faktu loka apzināšanai ir īpaši svarīgi novilkt robežu starp juridiski nozīmīgiem faktiem un tādiem, kuriem šādas nozīmes nav. Šis jautājums ir cieši saistīts ar pierādījumu attiecināmību, jo, ja kāda ziņa attiecas uz faktiem, kuriem lietā nav juridiskas nozīmes, tā nav uzskatāma par attiecināmu un izmantojamu pierādīšanā. Kā īpaši aktuāls un plašākas diskusijas vērts šajā sakarā norādāms jautājums par ziņu, kas attiecas uz personas raksturu, ieradumiem, “tiesisko biogrāfiju” un citu līdzīgu ziņu izmantošanu personas vainas pierādīšanā.⁶⁷ Piemēram, situācijās, kad persona tiek apsūdzēta noziegumā par slepkavību, ja tā izdarīta ar sevišķu cietsirdību, autoresprāt, būtu nepieciešams izvērtēt arī personas raksturu, kā arī tiesisko biogrāfiju, vai šāda veida nodarījumi nav veikti arī iepriekš, tas var atstāt ietekmi uz pierādīšanas procesu un taisnīga lēmuma pieņemšanu. Nepieciešams izvērtēt ne vien personas raksturu, bet arī attieksmi pret paveikto noziegumu, autoresprāt, tas arī palīdz pierādīšanas procesam noritēt veiksmīgāk. Ir arī situācijas, kas personas raksturam var nebūt izšķiroša nozīme, izvērtējot pierādījumus, piemēram, situācijās, kad notiek atklāta zādzība, šajā gadījumā svarīgākas būs aculiecinieku liecības un citi pierādījumi, personas rakstura izvērtēšanai vairs nebūs tik izšķirošas nozīmes.

⁶⁶ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pierādīšana un izmeklēšanas darbības // Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti 2005-2010. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010, 123.lpp

⁶⁷ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pārmaiņu laiks Kriminālprocesā. Jurista vārds, 2006. gada 13. jūnijs, Nr. 23. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/140888-bparmainu-laiks-kriminalprocesab/> [aplūkots 2016. gada 1. martā]

Piemēram, palīg fakts vērtējams kā liecinieka spēja/nespēja atbilstoši uzvert, saglabāt atmiņā vai reproducēt (t.sk. izmeklēšanas darbību laikā procesa ietvaros) faktus, par kuriem viņš liecina (personas redzes defekti, kas liek apšaubīt viņa liecību daļā par faktiem, ko viņš uztvēris, piemēram, no liela attāluma utml.; psihiskās veselības traucējumi; pierādījumu avotu kompetence (piemēram, eksperta kvalifikācija). Tāpat uz palīg fakta kategoriju attiecināmi interešu konflikti attiecībā uz amatpersonām, kuras pilnvarotas veikt procesu, kā arī fakti par pieļautajiem procesuālās formas defektiem u.tml. fakti, kas ļauj izvērtēt pierādījumu izmantošanas procesuālo iespējamību.⁶⁸

Pierādījumu pieļaujamību izlemj pēc to formas, saskaņas ar likumu, attiecināmību – pēc pierādījumu satura. Pierādījumu saturs ir ziņas par faktiem, kas ietvertas pierādīšanas līdzeklī. Šo ziņu formālais raksturs var būt dažāds, atkarībā no pierādīšanas līdzekļu veida. Ziņām, kas ietvertas pierādīšanas līdzeklī, var būt kāds objektīvs sakars ar krimināllietas apstākļiem, bet tas var arī nebūt. Pierādījumu attiecināmību nosaka to objektīvais sakars ar krimināllietā meklējamiem faktiem, kas vai nu ietilpst pierādīšanas priekšmetā, vai arī var noderēt pierādīšanas priekšmetā ietilpstošo faktu pierādīšanai. Atšķirībā no pierādījumu pieļaujamības, kas ir atkarīga no likuma noteikumiem, pierādījumu attiecināmība atkarīga no pierādījumu satura objektīvās novērtēšanas.⁶⁹ Izvērtējot pierādījumu attiecināmību, autore pieļauj iespēju, ka amatpersonas vairāk var vadīties pēc sava subjektīvā viedokļa, protams, visus lietā esošos pierādījumus vērtējot kopsakarā, vērtējot pierādījumu pieļaujamību, jāpārbauda procesuālās kārtības ievērošana.

Pierādījumi ir attiecināmi uz konkrēto kriminālprocesu, ja ziņas par faktiem tieši vai netieši apstiprina kriminālprocesā pierādāmo apstākļu esamību vai neesamību, kā arī citu pierādījumu ticamību vai neticamību, izmantošanas iespējamību vai neiespējamību. Uz krimināllietā noskaidrojamu apstākļu pierādīšanu drīzāk attiecas tie pierādījumi, kas noderīgi ticamības izvērtēšanai, piemēram, eksperta atzinums par to, kāda ir liecinieka psihiskā veselība. Kā redzams, KPL 129. pantā jau ietverta norāde uz to, ka visas pierādījumu īpašības ir cieši saistītas.

Par attiecināmiem krimināllietā uzskatāmi tādi pierādījumi, kuriem ir objektīvs sakars ar krimināllietā pierādāmiem apstākļiem. Kriminālprocesā par attiecināmiem atzīstami šādi pierādījumi:

---

⁶⁸ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pārmaiņu laiks Kriminālprocesā. Jurista vārds, 2006. gada 13. jūnijs, Nr. 23. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/140888-bparmainu-laiks-kriminalprocesab> [aplūkots 2016. gada 1. martā]

⁶⁹ Liede A. Latvijas PSR Kriminālprocess (Vispārīgā daļa) un tiesu pierādījumi. Rīga: Zvaigzne ABC, 1975, 241.lpp

- tiem ir objektīvs sakars ar kādu no pierādīšanas priekšmetā ietilpstošiem faktiem, kuru pierādīšanā tos var izmantot;

- tie var noderēt netiešo pierādījumu pamatošanai;

- tie var noderēt nozieguma notikuma versijas pierādīšanai;

- tie var noderēt jebkuru citu lietā pierādāmu apstākļu pierādīšanai.⁷⁰ Vērtējot kopā iepriekš minēto ar Kriminālprocesa 129. pantu, var secināt, ka šie kritēriji tieši izriet no KPL, vienīgi likumā netiek minēts trešais kritērijs – šim kritērijam autore piekrīt tikai daļēji, jo visas pierādījumu īpašības, ja tās piemīt pierādījumiem, kopumā pierāda nozieguma notikuma versiju, to nebūtu pareizi attiecināt tikai vienīgi uz pierādījumu attiecināmību.

Pierādīšanas teorijā kriminālprocesā kā viens no galvenajiem institūtiem tiek norādīti pierādījumu attiecināmība un pieļaujamība. Tās ir pamatīpašības, kas raksturo pierādījumus. Varētu pat teikt, ka tiesa “filtrē” pušu iesniegtos pierādījumus.⁷¹ Ne visi pierādījumi, kas attiecas uz lietu, ir izmantojami. Izmantojami ir tikai tie pierādījumi, kas pēc formas ir pieļaujami lietā, proti – ietverti pareizā procesuālā formā un iegūti un fiksēti tā, kā to prasa likums.⁷² Pierādījumu saturs nosaka pierādījumu attiecināmību, piemēram, ja pierādīšanas līdzeklis būs kā eksperta atzinums, kur tiek analizētas ziņas par kādas vielas fizikālajām īpašībām, bet ekspertam bija jāsniedz atzinums par dokumentu tehnisko izpēti, svarīgi ir noteikt, vai šāds sniegtais eksperta atzinums maz attiecas uz krimināllietu – vai iegūtie pierādījumi ir attiecināmi. Savukārt pierādījumu pieļaujamībā ir būtiski noskaidrot pierādījumu formu – vai ir ievērotas likumā izvirzītās prasības. Svarīgi ir šos divus jēdzienus nejaukt un nošķirt pierādījumu attiecināmību no pierādījumu pieļaujamības.

Pierādījumu attiecināmība kā viena no to pazīmēm raksturo pierādījumu saturu. Fakti, kuri ir pierādījuma saturs, var būt dažāda rakstura, kas atkarīgs no pierādīšanas līdzekļa rakstura. Pierādījumi attiecas uz lietu, ja tiem ir tieša objektīva saistība ar kādu pierādīšanas priekšmetā ietilpstošu faktu, kuru pierādīšanā tie var noderēt, tiem nav tieša saistība ar pierādīšanas priekšmetu, taču tie var noderēt pierādījumu faktu – netiešo pierādījumu – pierādīšanai, ja tie noderīgi noziedzīga noteikuma versijas apstiprināšanai vai atspēkošanai, ja tie var noderēt ikvienu citu pierādāmo lietas apstākļu pierādīšanai.⁷³ Kā redzams, pierādījumu attiecināmības izvērtēšana ir ļoti svarīga, katrā krimināllietā procesa gaitā pierādījumu attiecināmības izvērtēšanas var atšķirties dažās niansēs, bet svarīgs ir mērķis, kas jāsasniedz –

⁷⁰ Meikališa Ā., Strada K. Kriminālprocesa tiesības. Vispārīgā daļa. Shēmas. Rīga: P&K tipogrāfija, 2000, 173.lpp

⁷¹ Radzeviča D. Pierādījumu pieļaujamības principa loma taisnīguma nodrošināšanā kriminālprocesā // Tiesību efektīvas piemērošanas problemātika: Latvijas Universitātes 72. zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2014, 287.lpp.

⁷² Meikališa Ā., Strada K. Kriminālprocesuālo terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: IU „RaKa”, 2000, 192.lpp

⁷³ Turpat, 189.lpp

jākonstatē, vai pierādījumi attiecas uz konkrēto faktisko situāciju. Ziņām par faktiem ir jābūt pilnīgām, lai varētu konstatēt pierādījumu attiecināmību.

Attiecināmības juridiski korektā noteikšanā jāprot saskatīt atšķirības starp tā saukto sadzīvisko attiecināmību un tiesisko attiecināmību (tiesību normās noteiktie kritēriji, kas it kā attiecināmu informāciju liedz izmantot procesā utt.), kā arī izvērtēt bieži sastopamos nosacītās attiecināmības gadījumus,⁷⁴ kurā pierādījuma attiecināmību vispār nav iespējams noteikt, ja vien šis pierādījums netiek vērtēts kopsakarā ar citiem pierādījumiem.

Tā kā lietā esošie pierādījumi jāvērtē kopsakarā un katra pierādījuma īpašības arī nepieciešams izvērtēt kopsakarā, nākamajās nodaļās tik aplūkota pierādījumu ticamība un attiecināmība.

---

⁷⁴ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pārmaiņu laiks Kriminālprocesā. Jurista vārds, 2006. gada 13. jūnijs, Nr. 23. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/140888-bparmainu-laiks-kriminalprocesab> [aplūkots 2016. gada 1. martā]

4. PIERĀDĪJUMU PIEĻAUJAMĪBA

Kā jau autore minēja iepriekšējās nodaļās, kā otro īpašību, kas jāizvērtē secībā pēc pierādījumu attiecināmības, var atzīt pierādījumu pieļaujamību. Atkarībā no tā, cik lielā mērā izpaudies procesuālās formas defekts, pierādījumi var būt ierobežoti pieļaujami vai arī absolūti nepieļaujami izmantošanai pierādīšanas procesā.

Kriminālprocesa laikā iegūtās ziņas par faktiem ir pieļaujams izmantot kā pierādījumus, ja tās iegūtas un procesuāli nostiprinātas šajā likumā noteiktajā kārtībā. Autores prāt, pieļaujamību varētu definēt arī kā likumdevēja atļauju konkrēta procesa ietvaros lietot pierādījumus, ja tie pareizi procesuāli iegūti un nostiprināti. Vērtējot pierādījumu pieļaujamību dažādu valstu ietvaros, svarīgi ņemt vērā valstu tiesību sistēmās pastāvošās atšķirības, līdz ar to var mainīties arī kritēriji, nosacījumi pierādījumu procesuālās formas nostiprināšanas kārtībai. Kā galvenais pamats pierādījumu pieļaujamības iespējamām atšķirībām dažādās valstu likumdošanas, ir tieši šo valstu dažādās tiesību sistēmas.

Pierādījumu pieļaujamības kontekstā apsverams arī jautājums par to, vai KPL nebūtu papildināms ar tiešu norādi, ka gadījuma, ja kāda procesā iesaistīta persona uzskata, ka, iegūstot pierādījumus, pārkāptas normatīvo aktu prasības, tad pienākums uz to norādīt ir šai personai. Līdz ar to tiktu veidots vēl viens izņēmums no tā sauktā vispārīgā pierādīšanas pienākuma, norādot, ka uz vienu no pierādīšanas priekšmeta palīgfaktu kategorijā ietilpināma fakta esamību jānorāda tā sauktajai ieinteresētajai personai.⁷⁵ Autore atbalsta šādu uzskatu, jo tas atvieglinātu un paātrinātu procesa gaitu. Persona jau, piemēram, pirmajā instancē varētu paziņot, ka, viņasprāt, ir pārkāptas normatīvo aktu prasības un tādā veidā, iespējams, izpaliktu apelācijas sūdzības, ko personas izmanto, lai aizsargātu savas aizskartās tiesības. Ja šāda nostādne tiktu iekļauta šobrīd likumā, tad tas vēl vairāk uzlabotu procesa gaitu un nodrošinātu taisnīgumu. KPL 130. pantu būtu nepieciešams papildināt ar norādi – amatpersonai vai lietas dalībniekam, kurš uzskata, ka, iegūstot pierādījumus, pārkāptas šai likumā noteiktās prasības, ir pienākums uz to norādīt.

KPK likumā netika ietverta tieša norāde uz pierādījumu pieļaujamību un tā netika definēta, bet KPK 19. panta otrajā daļā norādīts, ka „lietas apstākļu noskaidrošanai var izmantot tikai tos pierādījumus, kas iegūti, pārbaudīti un novērtēti šajā kodeksā noteiktajā kārtībā”⁷⁶. Varētu minēt, kā KPK bija ietverta netieša pierādījumu pieļaujamības definīcija. Ņemot vērā iepriekš minēto, secināms, ka šis regulējums ir ļoti līdzīgs mūsdienīgajam, jo arī

⁷⁵ K. Strada-Rozenberga Pierādīšana Kriminālprocesā // Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti 2005-2010. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010, 389.lpp

⁷⁶ Latvijas Kriminālprocesa kodekss. Pieejams: http://www.l2d.lv/l.php?doc_id=90971 [aplūkots 2016. gada 7.martā].

ietverta norāde uz to, ka pierādījumiem jābūt iegūtiem un procesuāli nostiprinātiem likumā noteiktā kārtībā. Autore vēlētos norādīt uz to, ka, iespējams, būtu nepieciešams papildināt KPL 130. panta pirmo daļu ar norādi, ka pierādījumiem ir jābūt pārbaudītiem, lai tos varētu atzīt par pieļaujamiem un izmantot pierādīšanas procesā.

Ir skaidrs, ka valsts pārstāvjiem pierādījumu pieļaujamības prasība ir saistoša. Domājams, ka aizstāvībai labvēlīgu pierādījumu izmantošana pēc apsūdzēto iniciatīvas vai piekrišanas būtu pieļaujama arī tādā situācijā, kad pierādījums ir procesuāli defektīvs. Šādas atziņas pamatojums ir pierādījumu pieļaujamības tiesiskā būtība. Pierādījumu pieļaujamība ir viena no taisnīga tiesas procesa (plašākā izpratnē) būtība.⁷⁷

Par pierādījuma pieļaujamības lomu tiesībām uz taisnīgu tiesu izvērtēšanā ir vairākkārt norādījusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, vēršot uzmanību uz to, lai secinātu, vai tiesvedība kopumā ir bijusi godīga, ir svarīgi noskaidrot, vai ir tikušas ievērotas tiesības uz aizstāvību. It īpaši jāpārbauda, vai pieteikuma iesniedzējam bija dota iespēja apstrīdēt pierādījumus un to izmantošanu, kā arī vērtējams ir tas, vai pierādījumiem bija izšķirošā loma lietas iznākumā. Jautājums, uz kuru ir jāatbild, - vai tiesvedība kopumā, ieskaitot veidu, kādā pierādījumi iegūti, ir taisnīga.⁷⁸ Pierādījumu pieļaujamība ir cieši saistīta ar tiesībām uz taisnīgu tiesu, kas arī ir viens no tiesību zinātnes pamatprincipiem. Kā viens no taisnīgas tiesas garantiem ir iespēja pārsūdzēt lēmumus, ja persona izmanto šīs likumā piešķirtās tiesības, tā pati var novērst dažādus kriminālprocesuālus pārkāpumus, tai skaitā arī pierādījumu iegūšanas laikā pieļautos procesuālos pārkāpumus.

Augstākā tiesa atzīst, ka apelācijas instances tiesa, pārbaudot un novērtējot citas krimināllietas materiālos ietvertās ziņas un pamatojot ar tām savu spriedumu, nav ievērojusi KPL 127. un 130. panta nosacījumus un līdz ar to izdarījusi nepamatotus secinājumus par šo ziņu pieļaujamību izskatāmajā krimināllietā. Augstākā tiesa arī iepriekš ir norādījusi, ka nav pieļaujama kārtība, kad apsūdzība tiek pamatota ar tādiem pierādījumiem, kas atrodas citā kriminālprocesā. Minētais likuma pārkāpums atzīstams par KPL būtisku pārkāpumu šā likuma 575. panta trešās daļas izpratnē. Ievērojot to, ka saskaņā ar KPL 569. panta trešo daļu kasācijas instances tiesa pierādījumus lietā no jauna neizvērtē, jautājuma izlemšana par pārējo lietā iegūto pierādījumu pietiekamību neietilpst kasācijas instances tiesas kompetencē. Minētā iemesla dēļ apelācijas instances tiesas spriedums

---

⁷⁷ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pierādīšana un izmeklēšanas darbības // Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti 2005-2010. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010, 124.lpp

⁷⁸ Radzeviča D. Pierādījumu pieļaujamības principa loma taisnīguma nodrošināšanā kriminālprocesā // Tiesību efektīvas piemērošanas problemātika: Latvijas Universitātes 72. zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2014, 289.lpp

atceļams un lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.⁷⁹ Ja šie pierādījumu būtu iegūti šīs lietas ietvaros, tad tie būtu pieļaujami un izmantojami. Tā kā kasācijas instance pierādījumus par jaunu neizvērtē un nevērtē lietu no jauna pēc būtības, Augstākā tiesa pamatoti nolēma nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Situācija – procesa virzītājam jāizšķiras par procesuāli defektīva pierādījuma izmantošanu vai neizmantošanu pierādīšanā. Jāatzīst, ka pierādījumu procesuālā pieļaujamība galvenokārt ir personu, pret kurām šo pierādījumu izmanto, procesuālā garantija. Iespējams, ka sabiedrības interese būtu personas sodīšanā, neskatoties uz pierādījumu procesuālo kvalitāti. Tai pašā laikā gan indivīda, gan sabiedrības interese ir taisnīgs process, savukārt procesa formas pārkāpšana nākotnes pierādījumu iegūšanas gaitā var būt tāda, kas ir pretrunā ar „taisnīga” procesa ideju. Saskaņā ar KPL procesuālās formas defektam var būt vairākas sekas. Ja pārkāpums ziņu ieguvē ir nozīmīgs, tad saskaņā ar KPL 130. pantu iegūtās ziņas ir atzīstamas par absolūti nepieļaujamām un pierādīšanā neizmantojamām. Pārējos gadījumos ziņas pierādīšanā izmantot var, tomēr ir jāpiepildās normā noteiktiem priekšnoteikumiem. Secināms, ka attiecībā uz pierādījumu procesuālo pieļaujamību samērīguma prasība izvērtējama jau likumdevējam, veidojot attiecīgās KPL normas un nosakot konkrētos absolūtās nepieļaujamības gadījumus, gan arī tiesībpiemērotājam, „piepildot” KPL norādes absolūto nepieļaujamību un atzīstot kāda pierādījuma kā ierobežoti pieļaujama izmantošanas iespēju.⁸⁰ Procesā virzītājam jācenšas paredzēt sekas, kādas varētu iestāties, ja pierādījumus atzīs par pieļaujamiem, ierobežoti pieļaujamiem vai absolūti nepieļaujamiem. Ja nepamatoti pierādījumi tiks atzīti par pieļaujamiem, neņemot vērā, ka pierādījumu ieguvē pieļauti defekti, tas būs par iemeslu, lai atzītu spriedumu par prettiesisku un atceltu. Defektīvu pierādījumu izmantošanai, uz to iepriekš nenorādot, var būt tālejošas sekas, un no tā izriet arī tas, ka šādiem pierādījumiem varētu nepiemist ticamība. Kā arī svarīgi izvērtēt, kurās situācijās pārkāpums ir tik būtisks, lai ziņas par faktiem atzītu nevis par ierobežoti pieļaujamiem, bet par nepieļaujamiem.

Kriminālprocesā kā pierādījumus drīkst izmantot faktus, kuri iegūti no likumā paredzēta avota, procesuāli nostiprināti ar likumā paredzētiem līdzekļiem, to iegūšanā ievēroti procesuālās kārtības noteikumi, tos iegūstot, nav lietoti neatļauti paņēmieni un metodes.⁸¹ Kā neatļautus paņēmienus var minēt draudu izteikšanu, spīdzināšanu vai spīdzināšanas draudus.

⁷⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2014. gada 26. septembra lēmums lietā Nr. SKK -165/2014. Pieejams: <http://www.l2d.lv/v.php?i=118126> [aplūkots 2016. gada 6. martā].

⁸⁰ Strada-Rozenberga K. Obligātuma, lietderīguma un samērīguma principi kriminālprocesā // Torgāns K. zin. red. Politika un tiesības. Tiesību un juridiskās prakses ilgtspējīga attīstība. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2012, 26.-27.lpp

⁸¹ Meikališa Ā., Strada K. Kriminālprocesa tiesības. Vispārīgā daļa. Shēmas. Rīga: P&K tipogrāfija, 2000, 172.lpp

Izmantojot šādus pierādījumu iegūšanas paņēmienus, ja noskaidrosies pierādījumu iegūšanas apstākļi, tos atzīs par nepieļaujamiem, jo persona būs rīkojusies fizisku vai morālu draudu ietekmē un liecība, ļoti iespējams, baidoties no draudiem, būs nepatiesa. Pastāv situācijas, kad pierādījumus, kas satur būtiskus procesuālus defektus, var atzīt par nepieļaujamiem un vispār pierādīšanā neizmantojamiem, savukārt pierādījumus, kas nesatur tik būtiskus procesuālās formas defektus, var tikt atzīti par ierobežoti pieļaujamiem pierādījumiem.

Atgriežoties pie procesuālās formas defekta ietekmes uz pierādījumu pieļaujamību jautājumā, jānorāda, ka atkarībā no pieļautā procesuālā pārkāpuma būtiskuma var nodalīt divu veidu nepieļaujamību – absolūtā un ierobežotā nepieļaujamība.⁸² Iepriekš jau tika norādīts, ka pierādījumu pieļaujamība raksturo pierādījuma satura procesuālo kvalitāti. Procesuālās formas defekta ietekme uz pierādījumu pieļaujamību ir viens no svarīgākajiem jautājumiem gan pierādījumu teorijā, gan praksē,⁸³ tāpēc autore turpmāk darbā analizēs pierādījumu ierobežotu pieļaujamību un pierādīšanā absolūti nepieļaujamas ziņas un to nozīmi. Svarīgi ir šos divus jēdzienus nejaukt.

4.1. Ierobežoti pieļaujamas ziņas

Lasot literatūru, autore konstatēja, ka pastāv terminoloģiskā atšķirība, vienam procesuālam institūtam tiek lietoti divi jēdzieni – ierobežoti pieļaujamas ziņas par faktiem un ierobežoti nepieļaujamas ziņas par faktiem. Lai arī šiem jēdzieniem saturs ir identisks, likumdevējs ir izvēlējis lietot terminu ierobežoti pieļaujamas ziņas.

Visdiskutējamākās nostādnes iekļautas attiecībā uz pierādījumu ierobežoto pieļaujamību. Domājams, ka tā būtu precizējama, atzīstot, ka visos gadījumos pierādījumus, kuros saskatāmi procesuāli defekti, var izmantot tikai tad, ja to ticamību apstiprina citi pierādījumi.⁸⁴ Ja ziņu par faktiem iegūšanā pārkāptas likuma prasības, to izmantošanas iespēja pierādīšanā atkarīga no pieļautā pārkāpuma ietekmes uz iegūto ziņu ticamību.⁸⁵

Likumdevējs ir ne tikai KPL uzskaitījis pierādījumu nepieļaujamības noteikumus (absolūto nepieļaujamību), bet ir arī paredzējis pierādījumu ierobežoto pieļaujamību.[..] Norādāms, ka likumdevējs KPL attiecībā par pierādījumu pieļaujamības noteikumiem ir izvēlējis zelta vidusceļu, jo juridiskajā literatūrā pastāv arī viedoklis, ka jebkuras ziņas, kuru

⁸² Strada-Rozenberga K. Pierādīšanas teorija Kriminālprocesā. Vispārīgā daļa. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2002, 226.lpp

⁸³ Turpat, 224.lpp

⁸⁴ K. Strada-Rozenberga Pierādīšana Kriminālprocesā // Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti 2005-2010. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010, 388.lpp

⁸⁵ Strada-Rozenberga K. Pierādīšanas teorija Kriminālprocesā. Vispārīgā daļa. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2002, 226.lpp

ieguvē ir kaut mazākais procesuālās formas defekts, ir jāatzīst par nepieļaujamām pierādīšanā vai ka visas ziņas, kas ir noderīgas kādu lietai svarīgu apstākļu pierādīšanā, ir atzīstamas par pieļaujamām, kaut arī pieļauti pārkāpumi to iegūšanā.⁸⁶ Autore pozitīvi vērtē šādu regulējumu, jo tas ļauj izmantot pierādīšanas procesā ziņas ar nebūtiskiem defektiem, ja tās satur informāciju, kas nozīmīga procesa gaitā. Ja šāda regulējuma nebūtu, tad daudz biežāk tiesa nonāktu situācijās, kad ir nepietiekams pierādījumu apjoms, lai varētu nonākt pie taisnīga rezultāta, ierobežoti pieļaujami pierādījumi arī satur ziņas, kas ir būtiskas, lai nonāktu pie taisnīga risinājuma. Autore nepiekrīt juridiskajā literatūrā pastāvošajam viedoklim, ka jebkuras ziņas, kuru ieguvē ir kaut mazākais procesuālās formas defekts, ir jāatzīst par nepieļaujamām pierādīšanā, jo, kā jau autore minēja, var būt tādi procesuāli pārkāpumi, kam nav būtiskas ietekmes uz pierādījumiem un to izmantošanas iespēju.

Ziņas par faktiem uzskatāmas par ierobežoti pieļaujamām un var tikt izmantotas pierādīšanā tikai tādā gadījumā, ja pārkāpums nav absolūtās nepieļaujamības gadījums, pieļautie procesuālie pārkāpumi ir nebūtiski vai var tikt novērsti, tie nevarēja ietekmēt iegūto ziņu patiesumu vai ja to ticamību apstiprina pārējās procesā iegūtās ziņas. Interesu konflikta situācijā iegūtie pierādījumi ir pieļaujami tikai tad, ja apsūdzības uzturētājs spēj pierādīt, ka interešu konflikts nav ietekmējis kriminālprocesa objektīvu norisi. Šāds regulējums ir ietverts KPL 130. panta trešajā un ceturtajā daļā.

Normas pašreizējā redakcija nešķiet veiksmīga, jo tā nesniedz skaidru un nepārprotamu nostāju attiecībā uz pieļaujama un nepieļaujama pierādījuma nošķiršanu situācijā, ja ir pieļauts tāds pārkāpums, kas nav absolūtās nepieļaujamības gadījums.⁸⁷ Autore prāt, normā nav skaidri norādīts, vai pietiek, lai piepildās viens no kritērijiem, lai pierādījumu atzītu par ierobežoti pieļaujamu, vai nepieciešama visu četru kritēriju iestāšanās – pašreizējā normas redakcija dod pamatu domāt, ka nepieciešama tikai viena kritērija izpilde, lai pierādījumu varētu atzīt par ierobežoti pieļaujamu. Iespējams, KPL 130. pants būtu papildināms ar norādi, vai visiem KPL 130. panta trešajā daļā minētajiem kritērijiem jāiestājas, lai pierādījumus atzītu par ierobežoti pieļaujamiem.

Ja ziņu par faktiem ieguves norisē nav ievēroti visi procesuālās kārtības noteikumi vai lietoti neatļauti paņēmieni un metodes, rūpīgi jānoskaidro to tālākās izmantošanas iespējas, taču tas bez sīkākas izvērtes nepadara pierādījumus par nepieļaujamiem.⁸⁸ Autore uzskata, ka

---

⁸⁶ Radzeviča D. Pierādījumu pieļaujamības principa loma taisnīguma nodrošināšanā kriminālprocesā // Tiesību efektīvas piemērošanas problemātika: Latvijas Universitātes 72. zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2014, 291.lpp

⁸⁷ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pārmaiņu laiks Kriminālprocesā. Jurista vārds, 2006. gada 13. jūnijs, Nr. 23. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/140888-bparmainu-laiks-kriminalprocesab> [aplūkots 2016. gada 1. martā]

⁸⁸ Meikališa Ā., Strada K. Kriminālprocesuālo terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: IU „RaKa”, 2000, 193.lpp

katram šādam gadījumam nepieciešama individuāla izvērtēšana, ja arī pierādījums tiek atzīts par ierobežoti pieļaujamu, rodas jautājums par pierādījuma ticamību, kas neapšaubāmi tiek ietekmēta. Svarīgi ir nošķirt robežu, kad pierādījumi atzīstami par ierobežoti pieļaujamiem un kad par nepieļaujamiem. Autore kā vienu no nošķiršanas priekšnoteikumiem varētu minēt procesuālā pārkāpuma smagumu – ja tas būs nebūtisks, izvērtējot ziņas par faktiem, tās varēs atzīt par ierobežoti pieļaujamām, savukārt, ja procesa virzītājs pieļauto pārkāpumu atzīs kā būtisku, šādu pierādījumu izmantošana pierādīšanas procesā vairs nebūs pieļaujama. Šādai pierādījumu izvērtēšanai ir būtiska nozīme iztiesāšanas procesā, kā to apstiprina arī tiesu prakses piemēri.

Ziņas par faktiem, kas iegūtas pieļaujot citus procesuālos pārkāpumus, uzskatāmas par ierobežoti pieļaujamām un var tikt izmantotas pierādīšanā tikai tādā gadījumā, ja pieļautie procesuālie pārkāpumi var tikt novērsti vai arī to ticamību apstiprina pārējās lietā iegūtās ziņas.⁸⁹ A. G. kriminālprocesā šajā krimināllietā tika iesaistīts ar brīdi, kad tika pieņemts un viņam paziņots lēmums par atzīšanu par aizdomās turēto, t. i., izteikts pieņēmums, ka, visticamāk, izmeklējamo noziedzīgo nodarījumu izdarījusi šī persona. No apelācijas instances tiesas sprieduma redzams, ka tiesa ir izvērtējusi A. G. aizstāvja argumentus par A. G. iesnieguma izslēgšanu no pierādījumu loka kā absolūti nepieļaujamu pierādījumu un atzinusi iesniegumu par ierobežoti pieļaujamu pierādījumu atbilstoši KPL 130. panta trešās daļas nosacījumiem, uzskatot, ka advokāta, ko tiesa kļūdaini nosaukusi par aizstāvi, nepiedalīšanās nepilngadīgas personas iesnieguma rakstīšanā nevarēja ietekmēt iegūto ziņu patiesumu un to ticamību apstiprina pārējās procesā iegūtās ziņas. Šāds secinājums atbilst KPL 130. pantā ietvertajām normām.⁹⁰ Autore atbalsta šādu Augstākās tiesas viedokli un atzīst, ka šāds pārkāpums atzīstams par nebūtisku. Lai arī nepilngadīgajam pienākas obligāts aizstāvis, tā nepiedalīšanās iesnieguma rakstīšanā nevar ietekmēt ziņu patiesumu, atsevišķās situācijās advokāts varētu norādīt, kā būtu vēlams rakstīt iesniegumu, lai izvairītos no bargāka soda un, iespējams, tādā veidā tiktu noklusēt daļa patiesības. Tā kā citi lietā esoši pierādījumi norāda uz šī pierādījuma ticamību, tos varēja atzīt par ierobežoti pieļaujamiem pierādījumiem, procesuālais pārkāpums uzskatāms par nebūtisku.

Ņemot vērā iepriekš minēto par pierādījumu ierobežoto pieļaujamību, autore nonākusi pie secinājuma, ka nepieciešams izvērtēt, cik būtisks ir pieļautais procesuālais pārkāpums, lai varētu pareizi konstatēt – ziņas par faktiem atzīstamas par ierobežoti pieļaujamām vai absolūti nepieļaujamām. Ja pierādījumi tiek atzīti kā ierobežoti pieļaujami, svarīgi ir izvērtēt, vai šo

---

⁸⁹ Strada-Rozenberga K. Pierādīšanas teorija Kriminālprocesā. Vispārīgā daļa. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2002, 245.lpp

⁹⁰ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2008. gada 12. augusta lēmums lietā SKK - 454/2008. Pieejams: <http://www.l2d.lv/v.php?i=10089> [aplūkots 2106. gada 3. martā].

pierādījumu ticamību apstiprina pārējie lietā iegūto pierādījumi, kuriem nepiemīt procesuālās formas defekti.

4.2. Absolūti nepieļaujamas ziņas

Ar absolūto nepieļaujamību jāsaprot tāda situācija, kad ziņu iegūšanā pieļautais procesuālais defekts ir tik būtisks, ka pilnībā izslēdz iegūto ziņu izmantošanu pierādīšanā.⁹¹ Pierādījumi ir absolūti nepieļaujami, ja to veidojošie fakti iegūti noziedzīgā kārtā vai arī no likumā neparedzēta avota.⁹² Katrs konkrēts procesuālais defekts jāskata un jāizvērtē individuāli, tas var izsaukt pierādījuma nepieļaujamību.⁹³ Par nepieļaujamām un pierādīšanā neizmantojamām atzīstamas tādas ziņas par faktiem, kuras iegūtas:

- 1) izmantojot vardarbību, draudus, šantāžu, viltu vai spaidus;
- 2) procesuālajā darbībā, ko veikusi persona, kurai saskaņā ar šo likumu nebija tiesību to veikt;
- 3) pieļaujot šajā likumā īpaši norādītos pārkāpumus, kas liedz konkrētā pierādījuma izmantošanu;
- 4) pārkāpjot kriminālprocesa pamatprincipus. Lasot tiesu spriedumus, autore bieži vien saskārās ar situācijām, kad pierādījumu ieguvē tika pārkāpti kriminālprocesa pamatprincipi, kas bija par pamatu pierādījumu atzīšanai par nepieļaujamiem.

Visi normā ietvertie gadījumi ir tādi, kuri ir interpretējami, "piepildāmi", līdz ar to praksē izmantojami saprātīgi. Piemēram, pēdējais gadījums – kriminālprocesa pamatprincipu pārkāpums – kriminālprocesuālā kārtība ir noteikta ar virkni normu, no kurām vienas ir kriminālprocesa pamatprincipi, visas pārējās ir veidotas (tām jābūt veidotām) tā, lai tās nenonāktu pretrunā, tālāk attīstītu pamatprincipos ietvertās idejas.⁹⁴ Ņemot vērā iepriekš minēto, var secināt, ka svarīgi ir nošķirt situācijas, kad tiek pārkāptas tiesību normas, bet, kad kriminālprocesa pamatprincipi. Situācijā, kad noticis normas pārkāpums, gandrīz vienmēr būtu iespējams konstatēt, ka ir noticis arī pamatprincipa pārkāpums, jo, lai arī pamatprincipi daudzās normās tieši nav ietverti, tie izriet no tiesību normām.

Augstākās tiesas 2014. gada 7. aprīļa lēmumā izteikta atziņa, ka gadījumā, ja pierādījumu iegūšanā tiek konstatēts KPL 12. pantā un 15. pantā nostiprināto pamatprincipu

⁹¹ Strada-Rozenberga K. Pierādīšanas teorija Kriminālprocesā. Vispārīgā daļa. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2002, 226.-227.lpp

⁹² Meikališa Ā., Strada K. Kriminālprocesuālo terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: IU „RaKa”, 193.lpp

⁹³ Meikališa Ā., Strada K. Kriminālprocesa tiesības. Vispārīgā daļa. Shēmas. Rīga: P&K tipogrāfija, 2000, 172.lpp.

⁹⁴ Strada-Rozenberga K. Pierādīšanas teorija Kriminālprocesā. Vispārīgā daļa. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2002, 226.lpp

pārkāpums, tad pierādījumi, atbilstoši KPL 127. pantā un 130. pantā noteiktajam, nav pieļaujami.⁹⁵ Lasot tiesu prakses materiālus, autore nonākusi pie secinājuma, ka nereti tiesa pārkāpj kriminālprocesa pamatprincipus vai arī nepareizi izvērtē iegūtos pierādījumus, arī atsevišķās situācijās tos neizvērtē kopsakarā ar citiem lietā esošajiem pierādījumiem, tas noved pie prettiesiska tiesas sprieduma - lieta jānodod atkārtotai izskatīšanai, tas var apdraudēt lietas izskatīšanu saprātīgos termiņos.

Iepriekš minētais Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta judikatūra ņemta par pamatu arī lietā Nr. SKK-549-2015, kur attiecīga pierādījumu neizvērtēšana bija par pamatu sprieduma atcelšanai un nodošanai atkārtotai izskatīšanai.

Augstākā tiesa 2015. gada 7. maija lēmumā norādījusi uz nepilnīgi veiktu pierādījumu izvērtējumu par to, vai ir notikusi provokācija. Kasācijas instances tiesa lēmumā nebija atzinusi, ka provokācija nav notikusi, bet gan norādījusi, ka apelācijas instances tiesa atzinusi provokāciju par notikušu, bet nav veikusi pietiekamu izvērtējumu. Tādējādi apelācijas instances tiesai, atkārtoti iztiesājot lietu, bija jāsniedz izvērtējums par provokācijas esamību vai neesamību. Apelācijas instances tiesa to nav izdarījusi un tādējādi pieļāvusi KPL būtisku pārkāpumu šā likuma 575. panta trešās daļas izpratnē, kas novedis pie nelikumīga nolēmuma. Līdz ar to Augstākā tiesa konstatē, ka Latgales apgabaltiesa nav ar pietiekamu rūpību veikusi krimināllietā esošo pierādījumu pārbaudi un izvērtēšanu, tostarp, ievērojot Augstākās tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumos izteiktās atziņas.⁹⁶ Šajā krimināllietā kā viens no sprieduma atcelšanas iemesliem tika minēts arī tas, ka ziņas par faktiem tika iegūtas, pārkāpjot kriminālprocesa pamatprincipus, kas saskaņā ar KPL 130. panta otro daļu, ir nepieļaujamas un pierādīšanā neizmantojamas ziņas par faktiem.

Augstākās tiesas 2014. gada 7. aprīļa lēmumā, izvērtējot pierādījumu iegūšanas apstākļus un to izmantošanas un pieļaujamības samērīgumu saistībā ar konkrēto kriminālpārkāpumu, secināms, ka sarunu ieraksti starp A.F. un I.V. un šo sarunu atšifrējumi atzīti par nepieļaujamiem pierādījumiem šajā kriminālprocesā.⁹⁷ Nav pieļaujams, ka speciālās izmeklēšanas darbības tiek veiktas kriminālprocesa ietvaros, ja veikts kriminālpārkāpums. Bieži vien, nonākot pie pierādījumu absolūtas nepieļaujamības, var konstatēt, ka ir aizskartas personas pamattiesības.

---

⁹⁵ Senāta Krimināllietu departamenta 2014. gada 7. aprīļa lēmums Lietā Nr. SKK – 78/2014. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-kriminallietu-departaments/hronologiska-seciba/2014/> [aplūkots 2016. gada 21. februārī].

⁹⁶ Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2015. gada 28. decembra lēmums lietā Nr. SKK –549/2015. Pieejams: www.at.gov.lv/lv/nolemumu_arhivs/hronologiska-seciba/2015 [aplūkots 2016. gada 21. janvārī].

⁹⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2014. gada 2. decembra lēmums lietā Nr. SKK –802/2014. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots 2016. gada 28. februārī].

Lai mazinātu pretrunu starp pilsoņa brīvību un valsts drošības garantijām, piemērojot slepeno dienestu līdzekļus kriminālprocesā, būtu nepieciešamas plašas diskusijas, kā arī jāizstrādā skaidri kritēriji, kas nosaka robežas šādu līdzekļu piemērošanai.⁹⁸ Lai ierobežotu cilvēku pamattiesības, kas notiek vairumā gadījumu, kad spēkā stājas notiesājošs tiesas spriedums krimināllietā, obligāti jāizvērtē, vai ierobežojums ir nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā, ir jāizvērtē, vai ierobežojums ir sociāli nepieciešams, vai tas atbilst šai nepieciešamībai un ir ar to samērīgs.⁹⁹ Lietā SKK-802/2014 visi šie minētie nosacījumi cilvēktiesību ierobežošanai tika ievēroti un, autoresprāt, Augstākā tiesa pamatoti atstāja negrozītu Rīgas apgabaltiesas spriedumu.

Kā piemēru no tiesu prakses pierādījumu absolūtajai nepieļaujamībai var minēt arī Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2013. gada 11. novembra lēmumu lietā Nr. SKK –375/2013. Operatīvā sarunu noklausīšanās nav pieļaujama, lai atklātu kriminālpārkāpumus, savukārt Krimināllikuma 329. pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums, kurā apsūdzētais J.G. atzīts par vainīgu, saskaņā ar Krimināllikuma 7. panta otro daļu klasificējams kā kriminālpārkāpums. Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesai, iztiesājot lietu, bija jāizvērtē, vai J.G. operatīvās izstrādes lietas ietvaros sevišķajā veidā veiktajā operatīvās darbības pasākumā iegūto rezultātu izmantošana viņa vainīguma pamatošanā izskatāmajā kriminālprocesā atbilst Krimināllikuma 329. pantā paredzētā kriminālpārkāpuma raksturam un bīstamībai, vai ar to netiek aizskartas personas konstitucionālās tiesības un netiek pieļauta nesamērīga iejaukšanās personas dzīvē, proti, vai tādējādi netiek pārkāpti kriminālprocesa pamatprincipi. No KPL un Operatīvās darbības likuma normām izriet, ka operatīvā sarunu noklausīšanās nav pieļaujama, lai atklātu kriminālpārkāpumus. Ja operatīvās darbības pasākumos iegūtās ziņas tiek izmantotas kriminālprocesā par kriminālpārkāpumu, būtiski ir izvērtēt, vai, izmantojot šīs ziņas konkrētajā lietā kā apsūdzētā vainīguma pierādījumu, nav pieļauts KPL 12. pantā noteiktais cilvēktiesību garantēšanas principa pārkāpums.¹⁰⁰ Šajā gadījumā Augstākā tiesa pamatoti atcēla spriedumu un nodeva lietu jaunai izskatīšanai, jo no tiesību normām tieši izriet pierādījumu nepieļaujamība. Tika izmatoti pierādījumu, kuru iegūšanā tika pārkāptas KPL tiesību normas un no tām izrietošie kriminālprocesa pamatprincipi, ziņas par faktiem tika iegūtas likumā neatļautā veidā. Tieši KPL 130. panta otrās daļas 4. punkts noteic, ka par

---

⁹⁸ Pastille J.K., Rusanovs E. Operatīvajās darbībās iegūto pierādījumu izmantošana. Problēmas un iespējamie risinājumi. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003. 36.lpp.

⁹⁹ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2005.gada 26.janvāra spriedums lietā Nr. 2004-17-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2004-17-01_Spriedums.pdf [aplūkots 2016. gada 28. februārī].

¹⁰⁰ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2013. gada 11. novembra lēmums lietā Nr. SKK –375/2013. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots: 2016. gada 13. martā].

nepieļaujamām un pierādīšanā neizmantojamām atzīstamas tādas ziņas par faktiem, kuras iegūtas pārkāpjot kriminālprocesa pamatprincipus.

Krimināllietā nav pieļaujami kā pierādījumi tādi fakti, kas iegūti ārpus paredzētajiem pierādījuma avotiem vai pārkāpjot pierādīšanas procesuālo kārtību.¹⁰¹ Šādi tik komentēts KPK likuma 49. pants, un šis regulējums daļēji saglabājies arī līdz mūsdienām. Ja tiek konstatēti pierādījumu procesuālās formas pārkāpumi, tas var būt par pamatu pierādījumu atzīšanai par nepieļaujamiem, svarīgi ir izvērtēt, cik būtisks ir šis pierādījumu procesuālās formas pārkāpums.

Pierādījuma avota nelikumība izsauc pierādīšanas līdzekļa netiesiskumu. Pierādīšanas līdzeklis ir nelikumīgs, ja trūkst kāda attiecīgam pierādīšanas līdzekļa veidam likumā noteikta rekvizīta, kā arī tad, ja procesuālo darbību, kuras rezultātā pierādīšanas līdzeklis iegūts, veikusi nekompetenta persona, respektīvi, indivīds, kam nav tiesību to veikt.¹⁰² Piemēram, pratinot personu tiek iegūta liecība, ja pratināšanu veiks speciālists, kurš tikai uzaicināts sniegt palīdzību ar savām speciālajām zināšanām, izvērtējot šādi iegūtu liecību, varēs nonākt pie secinājuma, ka tā atzīstama par nepieļaujamu, jo speciālists nav tiesīgs veikt izmeklēšanas darbības.

Ja apsūdzētais tiesā norāda uz viņa liecību iegūšanu pirmstiesas kriminālprocesā, pielietojot vardarbību no policijas darbinieku puses, tiesai jāpārlicinās, vai veids, kādā iegūti pierādījumi, ar kuriem pamatota apsūdzība, un līdz ar to arī tiesvedība kopumā bijusi taisnīga un vai visas apsūdzētā liecības, kuras izmantotas pierādīšanā, ir atzīstamas par pieļaujamām. Neizvērtējot minētos apstākļus, tika pārkāpts KPL 13. pants, 127. panta pirmā un otrā daļa. Minētie likuma pārkāpumi atzīstami par KPL būtiskiem pārkāpumiem šā likuma 575. panta trešās daļas izpratnē, kas noveduši pie nelikumīga nolēmuma iepriekš norādītajā daļā. Tiesu nolēmumi daļā par A.D. atzīšanu par vainīgu viņam inkriminētajos noziedzīgajos nodarījumos tiek atcelti, un lieta nosūtīta jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā.¹⁰³ Šajā gadījumā pamatoti tika atzīts, ka pierādījumi, kas iegūti spīdzinot un fiziski ietekmējot aizdomās turamo, nav pieļaujami. Šajā ganījumā vērtējama ir arī pierādījumu ticamība, jo, autoresprāt, ja persona tiek fiziski vai kādā citā veidā ietekmēta, diez vai sniegtā liecība varētu būt patiesa un ticama. Ietekmētā persona sniegs jebkādu liecību, lai tikai izbeigtu savas ciešanas.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departaments taisījis lēmumu lietā, kurā tika atcelts apgabaltiesas spriedums, jo tika konstatēti būtiski tiesību normu un

¹⁰¹ Liede A. Latvijas PSR Kriminālprocess (Vispārīgā daļa) un tiesu pierādījumi. Rīga: Zvaigzne ABC, 1975, 77.lpp

¹⁰² Meikališa Ā., Strada K. Kriminālprocesuālo terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: IU „RaKa”, 2000, 192.lpp

¹⁰³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2016. gada 9. februāra lēmums lietā Nr. SKK -92/2016. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-kriminallietu-departaments/tiesibu-aktu-raditajs/2016> [aplūkots 2016. gada 2. maijā].

pamatprincipu pārkāpumi. No lietas materiāliem izriet, ka speciālo izmeklēšanas darbību – speciālo izmeklēšanas eksperimentu – pret muitas amatpersonām [pers. A] un [pers. B] izmeklēšanas tiesnesis nebija atļāvis veikt, jo procesa virzītāja ierosinājumā [pers. A] un [pers. B] vispār nav minēti. Augstākā tiesa konstatē, ka izmeklēšanas tiesnesis atļāvis veikt procesa virzītājam speciālo izmeklēšanas eksperimentu pret neidentificētu muitas amatpersonu. Vienlaicīgi Augstākā tiesa vērš uzmanību, ka pret personu, kura bija identificēta un pret kuru tika dota atļauja veikt speciālo izmeklēšanas eksperimentu (vecākais muitas uzraugs [pers. F]), minētā speciālā izmeklēšanas darbība vispār netika veikta. Kriminālprocesa likuma 130.panta otrajā daļā norādīti apstākļi, kurus konstatējot, pierādījumi atzīstami par nepieļaujamiem, tostarp, ja ziņas par faktiem iegūtas, pārkāpjot Kriminālprocesa pamatprincipus. Pienācīgi neizvērtējot veiktā izmeklēšanas eksperimenta tiesiskumu un tā rezultātā iegūto pierādījumu pieļaujamību, apelācijas instances tiesa pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 15., 130., 511., 512.panta pārkāpumu, kas atzīstams par Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu šā likuma 575.panta trešās daļas izpratnē un ir novedis pie nelikumīga nolēmuma.¹⁰⁴ Apgabaltiesai tika dota vēl viena iespēja taisīt likumīgu spriedumu, pareizi izvērtējot iegūtos pierādījumus.

Lai arī pierādījumu attiecināmību un pieļaujamību darba autore jau ir apskatījusi, tā kā pierādījumu īpašības ir cieši saistītas, nepieciešams apskatīt arī pierādījumu ticamību.

---

¹⁰⁴ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2016. gada 15. marta lēmums lietā Nr. 15830020513 SKK – 93/2016. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots: 2016. gada 10. maijā].

5. PIERĀDĪJUMU TICAMĪBA

Pierādījuma ticamība ir kādas ziņas patiesuma konstatēšanas pakāpe. To, cik ticamas ir pierādīšanā izmantojamās ziņas par faktiem, izvērtē, aplūkojot visus kriminālprocesa laikā iegūtos faktus vai ziņas par faktiem kopumā un savstarpējā sakarībā. Nevienam no pierādījumiem nav iepriekš noteikta augstāka ticamības pakāpe nekā pārējiem pierādījumiem. Autores prāt, šis regulējums, ka nevienam pierādījumam nav iepriekš noteikta augstāka ticamības pakāpe, viennozīmīgi ir vērtējams pozitīvi, ja sākotnēji lietā kādam pierādījumam noteiktu uzreiz augstāku ticamības pakāpi, iespējams, pārējiem lietā esošajiem pierādījumiem zustu nozīme pierādīšanas procesā. Lai konstatētu pierādījumu ticamību, pierādījumi tiek vērtēti saturiski, tāpēc šajā situācijā atkal parādās pierādījumu īpašību ciešā saikne - tieši attiecināmība nosaka, kādām ziņām ir jābūt saturiski.

Tas, ka nevienam pierādījumam nav noteikta augstāka ticamības pakāpe, ir īpaši nozīmīgs atzinums, lai uzsvērtu to, ka augstāka ticamība nav arī liecībām, kas satur atzīšanos noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, līdz ar to tās neatsver citu pierādījumu neesamību. Šajā aspektā ir svarīgi nošķirt divus apstākļus – atzīšanās var būt pamatā procesa vienkāršošanai (vienkāršotas procesa formas piemērošanai), taču nevar tikt vērtēta kā ticamāka nekā pārējie pierādījumi.¹⁰⁵ Jāņem vērā, ka persona var atzīties noziedzīgā nodarījumā, ko pati nav veikusi, lai glābtu sev kādu tuvu personu, tāpēc arī svarīgi liecībām neatzīt augstāku ticamības pakāpi, bet izvērtēt iegūtos pierādījumus kopsakarā ar citiem krimināllietā esošiem pierādījumiem un tad tikai tos atzīt par ticamiem.

Ja krimināllietas iztiesāšanas laikā tiek apšaubīta liecinieku liecību ticamība, jāatrod citi pierādījumi, lai par to ticamību nerastos šaubas. Katram apstāklim ir jābūt pierādītam, ja radušās kādas šaubas, tad tās viennozīmīgi tulkojamas par labu apsūdzētajam. Piemēram, ja advokāts iesniedz pierādījumus, viņam ir pienākums pamatot, kāpēc šie pierādījumi ir nepieciešami un kā tie attiecas uz apsūdzību. Jāpaskaidro, ko konkrētie pierādījumi dod pierādīšanas procesā, un tas jā dara tā, lai tiesnesi pārliecinātu par pierādījumu attiecināmību un ticamību.

Ticamība ir pierādījumu pazīme, kas nozīmē faktisko datu, iegūtu no likumā paredzētiem avotiem, atbilstību reālajai īstenībai. Pierādījumu ticamība ir to rūpīgas pārbaudes rezultāts pirmstiesas izmeklēšanā un iztiesāšanā. Pierādījumu ticamību var novērtēt liecību pārbaudot uz vietas, izmeklēšanas eksperimentā, konfrontēšanā, kā arī izdarot citas

---

¹⁰⁵ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pārmaiņu laiks Kriminālprocesā. Jurista vārds, 2006. gada 13. jūnijs, Nr. 23. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/140888-bparmainu-laiks-kriminalprocesab> [aplūkots 2016. gada 1. martā].

izmeklēšanas darbības.¹⁰⁶ Ja procesa virzītājam rodas pamatotas šaubas par pierādījumu ticamību, tās viegli var pārbaudīt, veicot nepieciešamās izmeklēšanas darbības. Piemēram, ja tiek konstatēts, ka par vienu faktisko situāciju personas sniedz nesaskanīgas, atšķirīgas liecības, var veikt šo personu konfrontāciju, kuras rezultātā tad arī tiks noskaidrots, kura persona sniegusi ticamas ziņas par faktiem.

Autore uzskata, ka svarīgi ir ņemt vērā to, ka tieši pierādījumu ticamības vērtējums dažādu dalībnieku izpratnē var variēt visvairāk. Izvērtējot pierādījumu ticamību, jācenšas norobežoties no procesa virzītāja subjektīvā viedokļa, lai šī izvērtēšana būtu pēc iespējas pareizāka un objektīvāka. Izvērtējot pierādījumu ticamību, jāņem vērā apstākļi, vai pierādījumi netika atzīti par ierobežoti pieļaujamiem.

Ikvienā krimināllietā jāpierāda arī tie fakti, no kuriem var iegūt ziņas pierādījumu un to avotu ticamības noskaidrošanai. Piemēram, fakti, kas norāda uz liecinieku, cietušo, apsūdzēto savstarpējām naidīgām, draudzīgām, radniecīgām un tamlīdzīgām attiecībām, fakti, kas pierāda tā norises reālu iespēju vai neiespēju, par kuru liecina apsūdzētais, cietušais vai liecinieks; fakti, kas izskaidro pretrunas atsevišķos pierādījumos un tam līdzīgi.¹⁰⁷ Autores prāt, izvērtējot pierādījumu ticamību, liela loma ir arī amatpersonas iepriekšējai pieredzei un subjektīvajam viedoklim, jo neatkarīgi no tā, cik objektīvi persona centīsies vērtēt pierādījumus, neizbēgt arī no subjektīvā faktora, tāpēc nepieciešams pamatīgi iepazīties ar visām lietā esošajām ziņām par faktiem un neietekmēties no norādēm uz procesā iesaistīto personu savstarpējām attiecībām, lai nonāktu pie taisnīga rezultāta. Bet ir arī situācijas, kad personu savstarpējām attiecībām pierādījumu novērtēšanā var būt izšķiroša nozīme. Piemēram, ja liecību sniegs kāda personu pret citu un šo personu starpā būs savstarpēji naidīgas attiecības, tas var ietekmēt arī pierādījumu ticamību, jo, autoresprāt, šādā gadījumā pastāv liela iespēja, ka liecības sniedzējs varētu paust apzināti nepatiesu un melīgu liecību.

Senāts norāda, ka pierādījumu ticamības un to pietiekamības konstatēšana ir nepārprotami saistīta ar pierādījumu izvērtējumu, ko atbilstoši likumam veic tikai tā tiesa, kas izskata lietu pēc būtības. Citāda pierādījumu vērtēšana kasācijas sūdzībā, nekā tos ir vērtējusi apelācijas instances tiesa, nevar būt par pamatu tiesas nolēmuma atcelšanai. Kā jau norādīts iepriekš, kasācijas instances tiesa nav tiesa, kas lietu izskata pēc būtības. Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa, izskatot lietu, nav pieļāvusi arī KPL 19. panta pārkāpumu, jo no tiesas lēmuma secināms, ka tiesai nav radušās saprātīgas šaubas par apsūdzētā R.S. vainīgumu viņam inkriminētajos noziedzīgajos nodarījumos.¹⁰⁸ Pēc šī tiesu prakses parauga tikai

¹⁰⁶ Meikališa Ā., Strada K. Kriminālprocesuālo terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: IU „RaKa”, 2000, 194. lpp

¹⁰⁷ Azāna B. Zin. red. Latvijas PSR Kriminālprocesa kodeksa komentāri. Rīga: Avots, 1986, 72.lpp

¹⁰⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2012. gada 31. oktobra lietā SKK – 480/2012. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-kriminallietu->

apstiprinās iepriekš paustās atziņas, ka pierādījumu ticamības konstatēšana ir nepārprotami saistīta ar pierādījumu izvērtēšanu, svarīgi ir, lai visi lietā esošie pierādījumi tiktu izvērtēti savstarpējā sakarībā.

KPL 511. panta otrajā daļā noteikts, ka tiesas spriedumam jābūt tiesiskam un pamatotam. Minētā likuma normas prasības attiecas arī uz apelācijas instances tiesas nolēmumiem. Konkrētajā lietā apelācijas instances tiesas lēmumu nevar atzīt par tiesisku un pamototu, jo tiesa nav ievērojusi KPL 128. panta otrās daļas nosacījumus, kur noteikts, ka to, cik ticamas ir pierādīšanā izmantojamās ziņas par faktiem, izvērtē, aplūkojot visus kriminālprocesa laikā iegūtos faktus vai ziņas par faktiem kopumā un savstarpējā sakarībā. KPL 128. panta trešajā daļā noteikts, ka nevienam no pierādījumiem nav iepriekš noteikta augstāka ticamības pakāpe nekā pārējiem pierādījumiem. No apelācijas instances tiesas lēmuma motīvu daļas redzams, ka lēmumā formāli ir norādīti atsevišķi pierādījumi, tajā skaitā divu tiesu medicīnisko ekspertīžu pretrunīgi atzinumi par cietušajai A.P.P. nodarīto miesas bojājumu smaguma pakāpi. Apelācijas instances tiesas lēmums nesatur pamatojumu, kāpēc par ticamu tiek atzīts komisijas tiesu medicīniskās ekspertīzes atzinums par to, ka cietušajai konstatēts krūškaula lejas trešdaļas subperiostāls lūzums un līdz ar to vidēja smaguma miesas bojājumi, bet noraidīts tiesu medicīniskās ekspertīzes atzinums par to, ka cietušajai nodarīti viegli miesas bojājumi. Tiesas lēmumā ir tikai norāde uz ārstu rentgenologu atzinumiem par subperiostālu lūzuma iespējamību. Minētie atzinumi nav izdarīti kategoriskā formā un tāpēc dod pamatu šaubām par nodarītā miesas bojājuma raksturu. No tiesas lēmuma nav redzams, ka ar kādiem citiem objektīva rakstura faktiem būtu atspēkots eksperta atzinums par vieglu miesas bojājumu konstatēšanu cietušajai. Pierādīšanas priekšmetā ietilpstošu apstākļu, konkrētajā gadījumā, tas ir, miesas bojājuma rakstura un smaguma pakāpes, konstatēšana iespējamības formā acīmredzami norāda uz saprātīgu šaubu pastāvēšanu.¹⁰⁹ Šis tiesu prakses gadījums ir spilgts piemērs tam, ka kādiem no lietā esošajiem pierādījumiem nevar būt augstāka ticamības pakāpe. Tiesas nolēmumu nevar atzīt par tiesisku un pamototu, ja tiesa nav ievērojusi KPL 128. panta otrās daļas nosacījumus. Pierādīšanas priekšmetā ietilpstošu apstākļu, konkrētajā gadījumā miesas bojājuma rakstura un smaguma pakāpes konstatēšana iespējamības formā acīmredzami norāda uz saprātīgu šaubu pastāvēšanu. Ja kādiem pierādījumiem tiek noteikta augstāka ticamības pakāpe, lietas materiālos nepieciešams norādīt, kādi tam ir iemesli un cita pierādījuma ticamības atspēkošanu. Kasācijas instances tiesa pamatoti atcēla lēmumu un nosūtīja lietu jaunai iztiesāšanai apelācijas instances tiesā.

---

departaments/tiesibu-aktu-raditajs/2012/1-latvijas-republikas-tiesibu-akti/12-latvijas-republikas-likumi/#12 [aplūkots 2016. gada 25. janvārī].

¹⁰⁹ Senāta Krimināllietu departamenta 2009. gada 29. oktobra lēmums lietā nr. SKK-514/2009. Pieejams: <http://at.gov.lv/files/uploads/files/archive/department2/2009/skk514.pdf> [aplūkots 2016. gada 20. februārī].

Pierādījumu ticamības novērtējums ietilpst apelācijas instances tiesas kompetencē. Apelācijas instances tiesa, nosakot automašīnas vērtību nodarījuma brīdī, ir izanalizējusi katras izziņas saturu, liecības un atzinusi par ticamu SIA „[B]” izziņā norādīto vērtību Ls 800, kas nesasniedz ievērojama mantiskā zaudējuma apmēru. Pierādījumu vērtēšanā apelācijas instances tiesa nav pieļāvusi KPL 128. panta pārkāpumu. Apsūdzībā norādītā summa Ls 1050 ir balstīta uz neatkarīga eksperta SIA „[A]” kā oficiālā Opel pārstāvja izziņas, kurš nekādi nav ieinteresēts lietas iznākumā, pretēji SIA „[B]” novērtējumam, kura pasūtītājs ir apsūdzētais I.D.¹¹⁰ Ņemot vērā iepriekš minēto, autore nepiekrīt Augstākās tiesas lēmumam, jo, autoresprāt, nebūtu pieļaujams atzīt par ticamām tādas ziņas par faktiem, kuru iegūšanu ir veicinājis pats apsūdzētais, viņa interesēs bija tas, lai šī automašīna tiktu novērtēta par zemāku summu, kas arī tika izdarīts, līdz ar to autore vairāk sliecas atzīt par ticamiem tādus pierādījumus, kas ir pamatoti ar neatkarīga un neieinteresēta eksperta atzinumu, protams, autorei nav iespēju iepazīties ar lietā esošajiem materiāliem un uzzināt, kas ir par pamatu šāda lēmuma pieņemšanai.

Viens no ekspertīzes noteikšanas un novērtēšanas subjektiem ir tiesa, kurai jāvērtē eksperta atzinuma pieļaujamība, attiecināmība un ticamība, lai turpmāk varētu izmantot eksperta atzinumu kā pierādījumu kriminālprocesā.¹¹¹ Ne tikai eksperta atzinums ir jāvērtē pēc šiem kritērijiem, nepieciešams izvērtēt katru pierādījumu, lai konstatētu, vai turpmāk iegūtās ziņas par faktiem varēs izmantot kā pierādījumus konkrēta kriminālprocesa ietvaros.

Lai konkrēta kriminālprocesa ietvaros nonāktu pie taisnīga rezultāta, nepieciešamas pamatīgi iepazīties ar lietā esošajiem materiāliem un izvērtēt pierādījumus, ievērojot visas KPL prasības. Ja pierādīšanas procesā tiks pārkāptas likuma normas vai izmantoti pierādījumi, kas neattiecas uz lietu un nav ticami, tad tas novedīs pie netaisnīga rezultāta. Starp pierādījumu īpašībām nepastāv hierarhiska kārtībā, visus pierādījumus un to īpašības nepieciešams vērtēt savstarpējā sakarībā ar citiem lietā esošiem pierādījumiem.

---

¹¹⁰ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2012. gada 13. Septembra lēmums lietā SKK –436/2012. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-kriminallietu-departaments/tiesibu-aktu-raditajs/2012/1-latvijas-republikas-tiesibu-akti/12-latvijas-republikas-likumi/#12> [aplūkots 2016. gada 12. martā].

¹¹¹ Nīmande E., Terehovičs V. Tiesu ekspertīzes definēšanas un attīstības problēmas // Tiesību efektīvas piemērošanas problemātika: Latvijas Universitātes 72. zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2014, 260.lpp

KOPSAVILKUMS

1. Autore saskata pierādījumiem vairākas funkcijas – pierādījumi ir kā objektīvās patiesības izzināšanas līdzeklis, kā izvirzītā apgalvojuma pamatošanas līdzeklis, kā patiesības noskaidrošanas līdzeklis un arī kā pierādīšanas līdzeklis.

2. Lai arī pierādījumu īpašībām nav noteikta konkrēta secība kādā tās nepieciešams izvērtēt, būtu loģiski, ja sākumā konstatētu pierādījumu attiecināmību, vai ziņas par faktiem vispār attiecas uz konkrēto kriminālprocesu, kā nākamo varētu minēt pierādījumu pieļaujamību, izvērtējot, vai ziņas par faktiem nostiprinātas likumā paredzētajā kārtībā, kā trešā, bet ne mazāk svarīgā pierādījumu īpašība ir ticamība. Pierādījumu īpašību starpā nepastāv hierarhiska kārtība.

3. Visas pierādījumu īpašības ir vērtējamas kopā, tās nevar pastāvēt atrauti viena no otras. Ja pierādījumiem nepiemītīs kāda no īpašībām, tos nevarēs pielietot pierādīšanas procesā. Kā izņēmumu vienīgi var minēt ierobežoti pieļaujamas ziņas, kuras var tikt izmantotas, ja procesuālie pārkāpumi nav būtiski.

4. Ar saturu pierādījumi sniedz faktiskās ziņas, kaut ko apliecina. Konstatētās ziņas par faktiem var vai nu attiekties uz pierādīšanas priekšmetā ietilpstošiem faktiem, vai arī neattiekties uz tiem; otrajā gadījumā šie fakti nav derīgi kā pierādījumi. Ja iegūtās ziņas par faktiem attiecas uz pierādīšanas priekšmetā ietilpstošajiem faktiem, ziņas ir atzīstamas par attiecināmām. Attiecināmība ir pierādījumu īpašība, kas raksturo uz pierādījumu saturu.

5. Pierādījumu pieļaujamība ir vienīgā pierādījumu īpašība, kas nav absolūta, pierādījumus var atzīt arī par ierobežoti pieļaujamiem, savukārt attiecināmība un ticamība gan ir kā obligāts priekšnosacījums, lai pierādījumus varētu izmantot kriminālprocesa ietvaros.

6. Pierādījumu pieļaujamība attiecas uz pierādījumu procesuālo formu, tiek pieļauts izmantot arī ziņas par faktiem, kuru nostiprināšanas procesā ir pieļauti nebūtiski likuma pārkāpumi.

7. Lai kriminālprocesā gaitā iegūto informāciju par izmeklējamu noziedzīgu nodarījumu, tā izdarīšanas apstākļiem varētu atzīt par pierādījumiem, tai ir jābūt nostiprinātai likumā noteiktā kārtībā.

8. KPL 130. pantu būtu nepieciešams papildināt ar norādi, ka amatpersonai vai lietas dalībniekam, kurš uzskata, ka, iegūstot pierādījumus, pārkāptas šai likumā noteiktās prasības, ir pienākums uz to norādīt.

9. Vērtējot pierādījumu ierobežoto pieļaujamību, nepieciešams izvērtēt, cik būtisks ir pieļautais procesuālais pārkāpums, lai varētu pareizi konstatēt – ziņas par faktiem atzīstamas par ierobežoti pieļaujamām vai absolūti nepieļaujamām. Ja pierādījumi tiek atzīti kā

ierobežoti pieļaujami, svarīgi ir izvērtēt, vai šo pierādījumu ticamību apstiprina pārējie lietā iegūto pierādījumi, kuriem nepiemīt procesuālās formas defekti.

10. Pierādījuma ticamība ir kādas ziņas patiesuma konstatēšanas pakāpe. To, cik ticamas ir pierādīšanā izmantojamās ziņas par faktiem, izvērtē, aplūkojot visus kriminālprocesa laikā iegūtos faktus vai ziņas par faktiem kopumā un savstarpējā sakarībā.

11. Izvērtējot pierādījumu ticamību, jāņem vērā apstākļi, vai pierādījumi netika atzīti par ierobežoti pieļaujamiem - šādā gadījumā pierādījumu ticamība var būt ietekmēta.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS

1. Literatūra

1. Azāna B. zin. red. Latvijas PSR Kriminālprocesa kodeksa komentāri. Rīga: Avots, 1986.
2. Dombrovskis R. Pierādījumu izpratne dialektiskās loģikas skatījumā. Jurista vārds. 2004. gada 19. oktobris. Nr. 40.
3. Dubures V. zin. red. Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: NORDIK, 1998.
4. Grīnberga E., Kalnciems O., Lukstiņš G., Ozols J., Pārupes A., Rauhvagars E. Latviešu valodas sinonīmu vārdnīca. 3. Papildinātais un pārstrādātais izdevums. Rīga: Avots, 2002.
5. Inovāciju juridiskais nodrošinājums. Latvijas Universitātes 70. Konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2012.
6. Kazaka S. Speciālā procesuālā aizsardzība. Rīga: Turība Biznesa Augstskola SIA, 2008.
7. Kūtra G. zin. red. Rokasgrāmata prokuroriem kriminālprocesā. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2010.
8. Kūtra G. zin. red. Rokasgrāmata tiesnešiem kriminālprocesā. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2010.
9. Lazdiņa J. zin. red. Latvijas Universitātes žurnāls Nr. 4. Juridiskā zinātne. Tiesību zinātnes nākotnei, 2. Rīga: Latvijas Universitāte, 2013.
10. Liede A. Latvijas PSR Kriminālprocess (Vispārīgā daļa) un tiesu pierādījumi. Rīga: Zvaigzne ABC, 2010.
11. Liede A. Latvijas PSR Kriminālprocess (vispārīgā daļa) un tiesu pierādījumi. Rīga: Zvaigzne ABC, 1975.
12. Liholajas V. zin. red. Juridiskās zinātnes teorētiskie un praktiskie problēmjautājumi. Juridiskās zinātnes doktorantu un zinātniskā grāda pretendentu III zinātniski praktiskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU akadēmiskais apgāds, 2012.
13. Līcis A. Prasības tiesvedībā un pierādījumi. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003.
14. Meikališa Ā. Kriminālprocesa tiesības. Rīga: RaKa, 2000.
15. Meikališa Ā. Termini kriminālprocesā. Rīga: LPA izdevums, 1997.
16. Meikališa Ā., Strada K. Kriminālprocesa tiesības. Vispārīgā daļa. Shēmas. Rīga: P&K tipogrāfija, 2000.

17. Meikališa Ā., Strada K. Kriminālprocesuālo terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: IU „RaKa”, 2000.
18. Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti 2005-2010. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010.
19. Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pārmaiņu laiks Kriminālprocesā. Jurista vārds, 2006. gada 13. jūnijs, Nr. 23.
20. Meikališas Ā. zin. red. Kriminālprocesa likumam – 10. Pagātnes mācības un nākotnes izaicinājumi. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2015.
21. Pastille J. K., Rusanovs E. Operatīvajās darbībās iegūto pierādījumu izmantošana. Problēmas un iespējamie risinājumi. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003.
22. Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014.
23. Strada-Rozenberga K. Pierādīšanas teorija Kriminālprocesā. Vispārīgā daļa. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2002.
24. Tiesību efektīvas piemērošanas problemātika: Latvijas Universitātes 72. zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2014.
25. Tiesību interpretācija un tiesību jaunrade – kā rast pareizo līdzsvaru: Latvijas Universitātes 71. zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2013.
26. Torgāna K. zin. red. Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2006.
27. Torgāns K. zin. red. Politika un tiesības. Tiesību un juridiskās prakses ilgtspējīga attīstība. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2012.
28. Andrew L-T Choo, Evidence, Oxford University press, 2006.
29. May, Richard. Criminal Evidence (Second Edition). London: BPC Hazell Books, Limited, 1990.
30. Robert P., Hunter J. Criminal Evidence and Human Rights. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2013.
31. Spencer J. Hearsay evidence in Criminal proceedings. Oxford and Portland, Oregon: Hart publishing, 2008.
32. Volk, Klaus. Strafprozessrecht. C.H.Beck`sche Verlagsbuchhandlung. München, 1999.

2. Normatīvie akti

1. Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots: 2016. gada 22. februārī].
2. Latvijas Kriminālprocesa kodekss: LR likums. Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots 2016. gada 10. maijā]
3. Civilprocesa likums: LR likums. Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots: 2016. gada 28. martā].
4. Administratīvā procesa likums: LR likums. Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots: 2016. gada 1. februārī].
5. Kriminālprocesa likums: LR likums. Pieejams: www.likumi.lv [aplūkots: 2016. gada 25. janvārī].

3. Juridiskās prakses materiāli

1. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2013. gada 8. janvāra spriedums lietā: 25282/07, Baltiņš pret Latviju. Pieejams: [www.hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-115853"\]}](http://www.hudoc.echr.coe.int/eng#{) [aplūkots 2016. gada 7. februārī].
2. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2005.gada 26.janvāra spriedums lietā Nr. 2004-17-01. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv> [aplūkots 2016. gada 28. februārī].
3. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2008. gada 12. augusta lēmums lietā SKK - 454/2008. Pieejams: www.l2d.lv/v.php?i=10089 [aplūkots 2016. gada 3. martā].
4. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2009. gada 29. oktobra lēmums lietā nr. SKK-514/2009. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots 2016. gada 20. februārī].
5. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2012. gada 13. septembra lēmums lietā SKK –436/2012. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots 2016. gada 12. martā].
6. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2012. gada 31. oktobra lietā SKK –480/2012. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots 2016. gada 25. janvārī].
7. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2013. gada 11. novembra lēmums lietā Nr. SKK –375/2013. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots 2016. gada 13. martā].

8. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2013. gada 10. decembra lēmums lietā nr. SKK-463/2013. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots 2016. gada 1. februārī].
9. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2014. gada 7. aprīļa lēmums Lietā Nr. SKK – 78/2014. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots 2016. gada 21. februārī].
10. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2014. gada 26. septembra lēmums lietā Nr. SKK -165/2014. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots 2016. gada 6. martā].
11. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2014. gada 27. novembra lēmums lietā Nr. SKK –691/2014. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots 2016. gada 26. janvārī].
12. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2014. gada 2. decembra lēmums lietā Nr. SKK –802/2014. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots 2016. gada 28. februārī].
13. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2015. gada 20. janvāra spriedums lietā Nr. SKC-1793/2015. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-civillietu-departaments> [aplūkots: 2016. gada 7. maijā].
14. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2015. gada 27. maija lēmums lietā Nr. SKK –325/2015. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots 2016. gada 28. februārī].
15. Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2015. gada 28. decembra lēmums lietā Nr. SKK –549/2015. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots 2016. gada 21. janvārī].
16. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2016. gada 9. februāra lēmums lietā Nr. SKK –92/2016. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots 2016. gada 2. maijā].
17. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2016. gada 15. marta lēmums lietā Nr. 15830020513 SKK – 93/2016. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots: 2016. gada 10. maijā].